

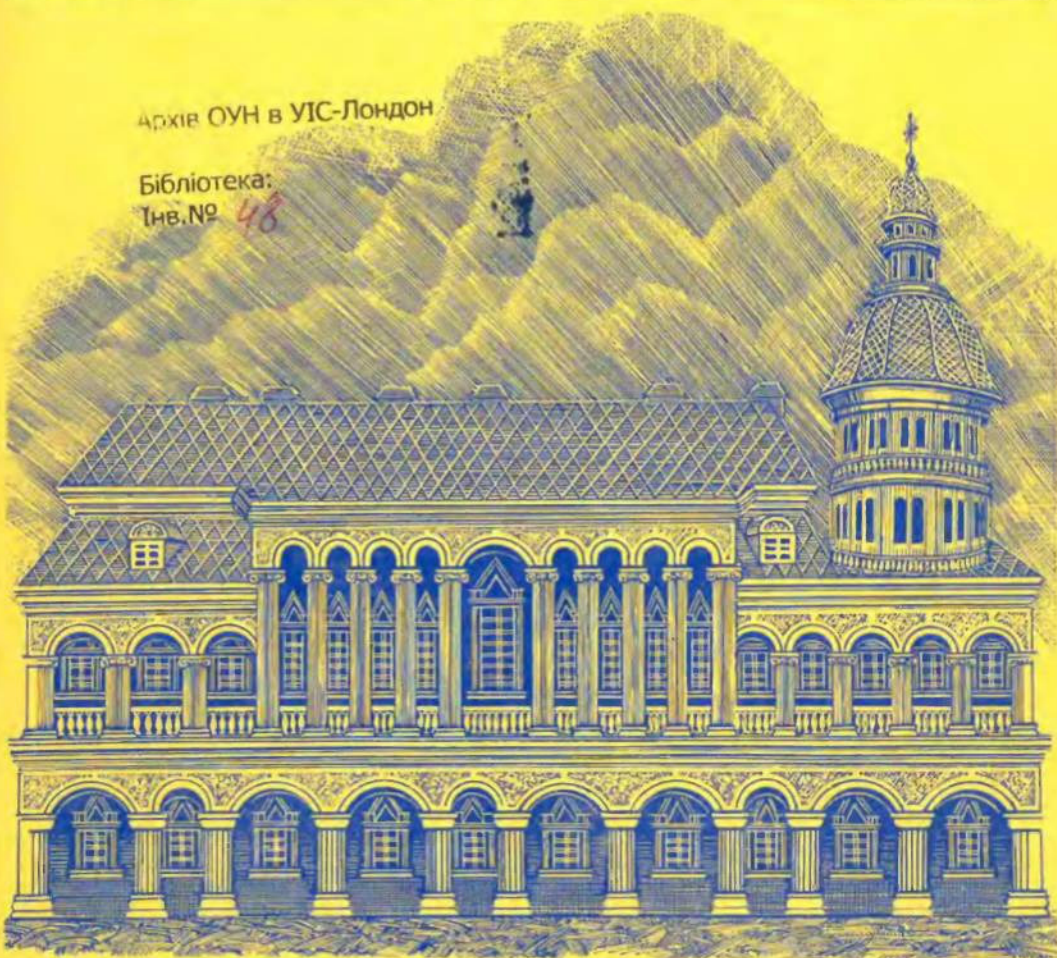
Ч. 4-6

СЕРПЕНЬ-ЖОВТЕНЬ, 1960

Рік VI.

Архів ОУН в УІС-Лондон

Бібліотека:
Інв. № 48

Києво-Могилянська Академія — твердиня української культури

"ЖИТТЯ І ШКОЛА", незалежний орган українського вчительства та батьків у вільному світі. Виходить щомісяця. Відповідальний редактор і видавець д-р Василь **Луція**. Редагує колегія. Мовний редактор Павло **Степ**. Річна передплата — \$3.00

Адреса Редакції: "Zyttia i Shkola" — 37 Day St., New Haven, Conn., USA.
Адреса Адміністрації: "Zyttia i Shkola, 39 Indian Rd., Toronto 3, Ont., Canada.

Рисунок на обкладинку виконав артист-маляр **Микола Бідняк**.

УСІ ЗАЛЕГЛОСТІ ТА БІЖУЧІ ВПЛАТИ НА ЖУРНАЛ "ЖИТТЯ І ШКОЛА" ПРОСИМО ВИСИЛАТИ ТІЛЬКИ НА АДРЕСУ:
39 INDIAN RD. — TORONTO 3, ONT. — CANADA.

Життя і Школа

Ч. 4-6

СЕРПЕНЬ-ЖОВТЕНЬ, 1960

Рік VI

Тиміш Руденко

Краса України

"Земле моя ти, піснюю повита, та щастям налита, красою ти світла". Це — з оповіді "Слово про Україну", створеної народними співцями Харківщини.

"Земля наша красою красовіє, світлом одяглася, міста і весі дивно украшені". Це — з творів письменності наших предків, які жили віки тому.

Завжди славилася красою українська земля. "Чудовий Дніпро", — говорив Гоголь. "В полях і лісах України живе справді натхненна казка", — ділився своїми враженнями Римський-Корсаков. "Нема більш благородної, не крикливої, а саме благородної і привітної краси, як на Україні", — говорив Бальзак.

Краса землі українців та їхніх предків давала натхнення азторові "Слова о полку Ігоревім", творцям українських дум і пісень, уславлених в старовину, і пісень, уславлених і в пізніші часи.

Є місце, де щодня при сході і заході сонця можна спостерігати рідкісну картину: на фоні ніжноблакитного полум'я над землею встає тонке рожеве світло. Земля зустрічає і проводить день, прикрашена однією з найкращих барв, які тільки можливі в природі. — поєднання рожевого і блакитного світіння. Особливо прекрасне видовище можна тут бачити в тиху осінь: тоді на фоні блакитнорожевих переливів засвічуються червоні і золоті злитки — це вогні вранішнього й надвечірнього сонця зустрічаються з золотом садів.

Але земля в цих місцях немов захотіла вразити людину щедрістю своєї краси: оддалік, внизу, тут у такі години ясняться наче великі самоцвіти. Це — оазиси того ж поєднання синього, червоного, рожевого і золотого, але поєднання казково перетвореного: це — озера, стави, річки, що повторюють красу, розливу над землею.

Один такий ранок спостерігав проїздом мистець-маляр Тюф'є з Бельгії. Він сказав: "Я бував у десятках країн, я відвідав країни всесвітньо уславлені красою. Але ні в Африці, Індії, ні в знаменитій своїми видами Італії, ні в такій же знаменитій Швейцарії, ні на півдні Франції, в Провансі, ні на чудовій, хоч і по-іншому, півночі Європи, я не бачив такої краси землі. Хто об'їхав усю земну кулю, шукаючи свята для ока, але не був тут, той не бачив справжнього торжества прекрасного!"

Де це місце? Це — Україна, крейдяні гори в Донбасі. Здіймаючись над ними, білий пил надає рідкісної своєрідності краєвидам. Є на Україні ще одне місце, що нагадає описане ось тут: це — так звані товтри, крейдяні утвори на Поділлі.

Весна скрізь гарна. Але є місця, де її пишність неповторно поєдналася з своєрідністю барв. Вранці перед очима відкривається казковий килим, вишитий світлим золотом, серед якого розкидані немов розламки блискучого фіолетного скла. Особливої фантастичності цьому килимові надає те, що весь він невинно мерехтить м'якими блискавками, немов по ньому пробігають струмочки електрики.

Це — розташовані поблизу Харкова луки на весні.

В синє полум'я падають запашні трояндні пелюстки. Над полум'ям горять біло-рожеві вогнища. Навколо вогнищ, всередині їх, мов у чарівній казці, майже невловимо стримує щось. Це — квітучі яблуні, що зійшли десятками, сотнями у воду, в струмки. На великому просторі їх можна бачити на Чернігівщині, біля берегів Десни.

Українська земля — це рожево-білий цвіт садів, золоті спалахи буркуна, це — вогнекрилі маки, сині проліски, що ввібрали в себе небо. Луки в багатому світлі, смолясті ліси, крізь які просіюється проміння, насичені сонцем води, в пишності яких купається світлий вітер.

Скільки прекрасного було в українських містах, у поєднанні рясно-зелених дерев із золотом стародавніх церков і з могутніми й світлими новими будинками, що стрімко підносились догори! Які гарні гори, залиті густою, вологою зеленню над голубим струменем води!

Не всім відомо, що саме краса України стояла перед очима не одного з мистців інших країв, коли вони створювали свої полотна. Можна згадати, наприклад, ряд пейзажів Джона Фінча (який побував на Україні), що в свій час здобули широку популярність в Англії: картини Доменіко Рубіді, який сам признався, що на українській землі він знайшов "ті тони і ті гармонії", яких "найбільше може жадати чутлива душа мистця". Українськими ж краєвидами нав'язно ряд картин в повісті французького письменника Жульє Сюзора — "Два роки".

"Всі мудрі кажуть: землю свою полюби, ліпоту (красу) її злюби". І водночас "всі мудрі кажуть: ворога землі твоєї знищи". Так вчить стародавня вічна мудрість, так вчили наші предки. "Священна є краса землі твоєї", — говорили вони. "Зненавидь ругателя велеліпости земної", — заповідали нам прадіди. І вони самі так чинили. Недарма в німецькій історичній хроніці Габерланда згадується про козаків (як гадають тих українських козаків, які в XVII ст. знищили німецький гарнізон у Кодацькій кріпості). "Люті вони і немилосердно б'ють за кожну деревинку і травинку". Словом і ділом предки наші заповіли нам любити рідну землю, яка нас так щедро обдарувала. Ненавидіти тих, хто насмілювся чорнити цю світлу землю, кривавити ці чисті, повні проміння води, коптити пожежами це небо, хто спотворив наші села і міста, хто все мертвив, скрізь несучи холодне опустіння.

Прийде довгожданна мить і Україна стане вільною і від нікого незалежною самостійною державою. Вона загоїть з часом свої криваві рани, оповинеться буйною піснею вольного народу і завітне у всій своїй благородній красі. А за спотворення її землі як не ми, так сини чи внуки наші нанесуть ворогові нищівний удар. Буде так, як учили нас наші пращурі — мудрі ревнителі краси.

Україна, 1945.

БАТЬКИ ТА ДІТИ

М. Вовчик-Блакитна

Умови виникнення вередувань та впертості у дітей

Першою причиною, поштовхом до вияву дитиною свавілля є її невдоволення чимось. Однак невдоволене бажання не завжди викликає впертість та вередування. В тих випадках, коли дитина спроможна усунути перешкоду, добитись того, чого їй не вистачає, одним словом, зробити так, щоб їй було добре, таке бажання лише спонукуватиме її до активної діяльності, до переборення труднощів. Тоді ж, коли вона відчуває себе безсилою, з тих чи інших причин не може вийти з неприємного для неї становища, з'являються капризи, виникає протест дитини проти того, що їй неприємне.

І капризи, і впертість слід розглядати як наслідок певної невідповідності, конфлікту між силами й можливостями дитини, її потребами і бажаннями, з одного боку, та тими вимогами, що їх ставить перед нею життя, з другого. Оскільки ж вимоги життя втілені для дітей у вимогах та діях батьків і взагалі дорослих, то кожен випадок дитячого вередування чи впертості є ніщо інше, як своєрідна сутичка між дитиною та дорослими.

І справді, саме поняття "впертість" обов'язково передбачає когось, кому дитина опирається, суперечить. Те ж саме й з капризами, — вони можливі лише там, де, крім дитини, є ще хтось, до кого вона в такий своєрідний спосіб апелює, від кого чогось добивається. Такі конфлікти між дітьми і дорослими виникають в тих випадках, коли вимоги останніх не відповідають потребам дитини, коли вони перевищують рівень її розуміння, її невеличкі сили і здатність вирішувати поставлені перед нею завдання.

Залежно від того, які саме потреби лишаються незадоволеними — органічні чи духовні, справді життєві чи псевдопотреби, тобто ті погані звички, що виникають в наслідок неправильного виховання і стають другою натурою дитини, дитячі капризи і впертість мусять розцінюватись по-різному і вимагають застосування неоднакових виховних заходів. Тому для успішної боротьби з цими проявами дитячої неслухняності треба добре розуміти особливості світосприймання дитини, її інтереси та можливості. Завжди слід враховувати "внутрішню позицію дитини", той ґрунт, на який падають ті чи інші зовнішні впливи.

Лише такий підхід дасть можливість зрозуміти справжні мотиви протидії дитини волі дорослих, відрізнити навмисні, свідомі капризи, впертість заради впертості від тих випадків, коли вони є результатом непорозуміння між малими та дорослими, законною, хоча і завжди дуже небажаною формою протесту дитини.

На перших порах бажання і радості дитини, її прагнення не виходять за межі того, що потрібне для її організму. Ранні прояви дитячої неслух-

няности це, як правило, сигнал того, що якась органічна потреба маляти лишається незадоволеною. Але розібратись у своїх відчуттях і розповісти про них дитина ще не може, важко й дорослим зрозуміти дійсну причину невдоволення дитини, якщо вони не знають природних потреб її на кожному віковому етапі.

Ось батьки ніяк не можуть забавити півторарічну дочку. Все їй не так, личко перекривлене плаксивою гримасою — "кисне", кажуть дорослі. Дають їй ляльку — вона кидає її на підлогу і проситься на руки до матері, але не встигла та пригорнути доньку, як вона вже рветься до батька і, нарешті, заходиться голосним плачем. Ніхто не знає, як утихомирити, заспокоїти маленьку. А справа в тому, що дівчинці давно пора спати. Саме цим і викликані її вередування. Дорослі ж не розуміють причини її неспокою, і намагаються будь-що-будь розважити її замість того, щоб покласти скоріше в ліжко.

Часто впертість та капризи в малих дітей виступають як негативна реакція на невчасно чи невміло подану їжу. Ось, посадивши собі на коліна малого Павлуся, мати починає студити кашу. Вигляд каші пробуджує голод — дитина просить їсти, хапається за ложку, плаче, кричить. А мати рада: добрий апетит буде у сінка. Але її чекає розчарування: дитина не хоче їсти. Сльози й хвилювання втомили, роздратували її і апетит пропав, вона капризує, пручається. В дитячих садках іноді можна спостерігати "масове вередування", якщо сніданок чи обід прибув із запізненням, і діти, як то кажуть, перетерпіли. Одному суп здається солоним, у другого — дуже гаряча ложка, третій вимагає не булки, а обов'язково хліба. Діти відштовхують тарілки, нервуються, деякі вперто відмовляються їсти. Погане самопочуття голодної дитини, нервові збудження знаходять собі вихід у діях, що йдуть, по суті, врозріз з її справжніми, але неявно усвідомлюваними потребами.

До неслухняности дітей, що має так би мовити органічні корені, відносяться також і капризи хворої або ослабленої дитини. Нездужаючи, дитина не завжди може пояснити, що в неї болить, і навіть не завжди розуміє, що в неї болить щось. Шукаючи порятунку від неприємних почуттів, від того, що її непокоїть, вона вимагає то одного, то іншого, відмовляється виконувати поради дорослих. Їй здається, що вся справа в тому, що каша не така солодка, вона вперто скидає з себе ковдру, не розуміючи, що жарко їй тому, що в неї підвищена температура, нізачо не погоджується прийняти ліки. Але ніщо не приносить їй полегшення, бо причина поганого самопочуття лишається в ній самій, породжуючи нові капризи і вперті вихватки. По нестримних і несподіваних капризах із сльозами, по нерівній поведінці дитини ми нерідко й дізнаємось про початок її хвороби.

Дуже важливо вміти вчасно помітити й розгадати справжню причину вередувань у цьому випадку. Бо іноді замість того, щоб допомогти хворій дитині, якнайскоріше взятись за її лікування, на неї сердяться і карають за "безпричинні" капризи. Це трапляється іноді і вдома, у неуважних батьків, і в школі, і в дитячому садку. Так, в середній групі одного з дитячих садків завжди жвава й дисциплінована Зоя цілий день погано себе поводи́ла: віднімала забавки у дітей, не хотіла лягати спати, капризувала за столом. Під час обіду вихователька сердито прикрикнула на неї і суворо наказала обов'язково з'їсти всю кашу. Збуджена дівчин-

ка з плачем відштовхнула тарілку, молоко розлилось по столу, тарілка впала і розбилась. Вихователька відчитала дівчинку при дітях, а потім відвела її в ванну кімнату до кінця обіду — "щоб не бешкетувала". Лише надвечір з'ясувалось, що у Зої починався важкий приступ малярії.

Часто вередувати починають і діти, що вже видужують. Почувають вони себе непогано і рвуться до своєї звичної діяльності, дитячої компанії. Вони не усвідомлюють своєї слабости, і необхідність лежати в ліжку, сидіти вдома дратує їх, робить їх більш вимогливими, впертими, капризними.

Важке повітря в кімнаті, невідповідна температура, сильний гомін, різкі звуки, занадто яскраве світло, шорстка чи тісна одежа — все це виводить дітей із стану рівноваги. Маючи справу з дитиною, не можна забувати того, що її нервовій системі властива підвищена чутливість до зовнішніх впливів. Тому різкі відхилення від норми в навколишніх обставинах, які дорослий досить легко переносить (а іноді й просто не помічає), дуже сильно діють на дітей, викликаючи невдоволення, погані настрої. Дорослі ж не завжди зважають на цю вікову особливість, не завжди рахуються з законними проханнями дитини, вважаючи їх пустими примхами. "Нікому не заважає, а тобі чомусь не подобається", сердиться батько на хлопчика, що просить виключити "погану музику, що кричить". "У мене такий самісінький шалик і ніскільки не "кусається", одягай і не видумуй нічого", доводить мати доньці, забуваючи про те, що перед нею не дорослий, а дитина. Зустрічаючи опір своїм цілком природним бажанням, діти все більш нервуються, збуджуються, а це веде до все більшого розладнання їх поведінки. Дитина вже нічим не може зайнятись — не може ні гратись, ні спати — вона капризує, не хоче слухатись.

Дуже часто капризи та впертість в молодшому віці є наслідком перезбудження, що виникає від надмірної кількості вражень, занадто шумних, тривалих ігор тощо. Розігравшись, дитина ніяк не може зупинитись, заспокоїтись. А між тим, надмірне поживавлення викликає перевитрату енергії, веде до перевтоми ще не зміцнілої її нервової системи, хоч дитина й не усвідомлює, що вона втомила (навіть дуже зморившись, діти, звичайно, не жаліються на втому).

Особливо сильно збуджується дитина, потрапляючи в шумну компанію дорослих, що іноді, не задумуючись, чи добре, чи погано це для дитини, роблять собі з неї забавку. Від нічого робити, гості наперебій граються з дитиною, пестять, жартують з нею, не звертаючи уваги на те, що вона починає занадто багато говорити, занадто бурхливо жестикулювати, занадто голосно сміятись. Вона вийшла, як кажуть, з норми й нікого і нічого не слухає, капризує. Тепер уже дитина нікого не веселить, дорослі сердяться на неї і навіть карають, хоча в усьому винні вони самі.

Дуже погано відбиваються на поведінці дітей галасливі ігри, метушня перед сном, коли враження дня вже й так втомили їх. Якщо доросла людина, втомившись, перестає рухатись, спинається, сідає, то в дітей з загальною слабкістю і нестійкістю їх гальмівних процесів і явною перевагою процесів збудження втома виявляється насамперед в розгальмовуванні. Дитина не може стримати своїх рухів, вони стають чимраз менше цілеспрямованими, чимраз більше бурхливими. Так звана "рухова буря", яку так часто можна спостерігати у дитини, що "розходилася" — найближчий передвісник і супутник дитячого капризу.

Після буйних ігор, безупинного сміху та біганини настає розрядка — дитина нервується, капризує, не слухається. Батькам і вихователям добре відомий цей різкий перехід, який зовсім не важко попередити, вчасно переключивши дитину на якесь спокійне заняття — слухання казок, малювання, гру в лото тощо.

Ми розглянули деякі випадки капризів та впертості, зв'язані з порушенням нормального фізичного стану дитини, перезбудженням її нервової системи, перевтоми. Але конфлікти між дорослими та дитиною в формі капризу чи впертості виникають не лише в таких ситуаціях. Чим старша дитина, тим частіше вони виступають як протест проти ігнорування дорослими її духових потреб, її інтересів.

Це в першу чергу стосується тих випадків, коли капризи і впертість є відповіддю на пригнічення активності дитини, неврахування її прагнення до самостійної діяльності.

"Основний закон дитячої природи, — писав український педагог Ушинський, — можна виразити так: дитина потребує діяльності безнастанно, і втомлюється не діяльністю, а її одноманітністю і односторонністю. Примусьте дитину сидіти — вона дуже швидко втомиться, лежати — те ж саме; іти довго вона не може, не може довго ні говорити, ні співати, ні читати і менш усього довго думати; але вона грається і рухається цілий день, переміняє і перемішує всі ці діяльності і не втомлюється ні на хвилинку".

Дитяча життєрадісність, добре самопочуття нерозривно зв'язане з активною діяльністю. Вимушена бездіяльність, атмосфера нудьги і порожнечі — найсприятливіший ґрунт для виникнення капризів, роздратованості, нервовості дитини. Адже чим більше дитина рухається, діє, чим більше вона ходить, бігає, дістає щось, відкриває чи закриває, одягає, приносить, клеїть тощо, тим багатше новими яскравими враженнями її життя, тим воно цікавіше, радісніше.

Ну, як не капризувати хоча б чотирирічному Юрчиківі, якого до двогодинної прогулянки готують, як на полярну зимівлю — замотують і обв'язують так, що хлопчик не може й ворухнутись у своїй теплій броні. Інші діти бігають, весело метушаться, ліплять сніжки, возять саночки, а він мусить чинно прогулюватись з мамою за ручку або сидіти на лавочці. Хлопчиківі досадно, йому нудно так "гуляти", роздратованість його з кожною хвилиною зростає, знаходячи собі вихід у капризах. То шаль його душить, то в руки дуже жарко, а в щокі холодно, і голівка болить, і кінець кінцем він, плачучи, починає проситись додому. "Ну що за вперта дитина, ні хвилини не може посидіти спокійно. Я ж ось сиджу, не бігаю", — гнівається мати на сина, забуваючи, що синові лише чотири роки і що непорушність і спокій, такі іноді дорогі для дорослої людини, для нього чи не найважча кара.

Батьки нерідко недооцінюють здорового прагнення дитини до самостійності, того відомого дитячого "Я сам", що з ним ми зустрічаємось уже в дворічній дитини. Природна тяга дошкільника 5—7 років до "серйозних" "дорослих" справ ("І я хочу гвіздки забивати як тато", "Я сама помію посуд, я вмю" і т. д. зустрічає часом рішучий опір з боку дорослих. В одних випадках такі їхні дії продиктовані надмірною турботою про дитину (щоб не впала, не забила рук), але частіше батьки обмежують активність дітей, виходячи виключно з інтересів власного спокою і

ВИХОВАННЯ І НАВЧАННЯ

Педагог

Важливість збагачення дитячого словника

Про збагачування дитячого словника повинні дбати як батьки, так і виховники поки ще дитина мала. Всякий батько і педагог знає, як швидко дитина переймає і наслідує. Щоб дитина переймала і наслідувала тільки добру мову, треба всім тим, що серед них дитина перебуває, подбати, щоб їхні слова, речення і думки були справді кращим взірцем багатющої української мови. Перш за все треба завжди говорити з дітьми чітко і виразно, не поспішаючи. Дуже важливо говорити чистою літературною мовою, оминаючи льокалізми, говірки чи кальки, або інші, не конче відповідні слова чи речення.

Виховникові конче потрібно прислухатись до мови кожної дитини зокрема і досліджувати багатство і засіб її словництва, будову складів та вміння ясно і культурно висловлюватись. Якщо дитина будь-чим зворушена чи зденерована, не слід їй перебивати чи справляти, але треба запам'ятати те, що сказала дитина помилково і вказати на хиби у відповідному до цього моменті. Не дай Боже справляти помилки образливим чи насмішливим тоном. Треба робити це лагідно, по-материнському, не зачіпаючи дитячого самопочуття й гідності. Буває, що дитина вимовляє якесь важке слово помилково, от хоч би: "Татусю, скажи казочку про Кологорошка." — "Хочеш, синочку, щоб я розповів казку про Котигорошка? Я ж тобі розповідав про Котигорошка вчора". — слід відповісти. Дитина ще просить, на цей раз справніше, а після кількох чи кільканадцятьох справлень, як от "котись -котигорошку, горошку котись швиденько" — дитина вимовлятиме правильно. Подібні поправки треба провадити з усіма труднішими словами. Вимовляймо їх помалу, чітко і доволі голосно, вимагаймо від дитини, щоб вона повторила, але в ласкавій формі.

Буває таке, що якась розпещена батьками дитина — звичайно, одиниці, розманіжені пустунчики, повторяють слова без змісту, іграють почутими фразами, або навмисне не вимовляють з тих самих причин "л", приміром, на західньоукраїнських землях замість "л" вимовляли "в" і т. п. ("бивина", а не билина). Як з фразерством, так і з розманіженням і перекручуванням слів треба провадити рішучу, але делікатну боротьбу. Поправляти дитину, вияснити справу батькам і уважно за такими розпещеними одинаками-мазунчиками слідкувати — це конечний обов'язок як батьків, так і виховників та педагогів.

Бувають ще й інші вади в мові дітей. Часто дитина уживає загального слова для висловлення своєї думки, хоч тут потрібні б деталі, —

зручності. "Дитина все робитиме і довго, і гірше, краще самому", — міркують дорослі, не усвідомлюючи, яку шкоду роблять дитині, відстороняючи її від корисних справ, глушачи її творчу ініціативу.

(Далі буде)

ось приклад: "Я маю матеріял та інструмент для будови хатки". — Здавалось би все гаразд, але це не так. Добрий виховник чи педагог вимагає від дитини деталей. Матеріал? — який матеріал: кубики, цеголки, дощечки, плястик, бляха, папір, клей тощо. Інструмент? — який інструмент: молоток, кліщики, шруботяг, сверлик, долото, струг і т. д. Дитина, особливо дитина в наших умовах, повинна знати не тільки загальні слова поточної розмови, але й детальні, але й фахові, але й не завжди в мові уживані. Це дуже важливо, бо тільки тоді, як дитина знає свою рідну мову добре, як її словництво насправду багате, вона цієї мови не забуде і буде нею плавно та вільно послуговуватись.

Нема сумніву, що як батьки, так і виховники стараються якнайкраще заповнити дитячий словар потрібними словами, але багато з них забуває, що найкраще заповнить прогалини природа. Дітей треба часто брати на прогулянки, треба їм показувати нові речі, треба вияснити щораз інші явища природи, треба підказувати метафори, символи, алегорії, пов'язані з природою, з людиною, з життям, а при тому якнайбільше, повторяю, якнайбільше вживати нових слів із дитячого довкілля. І не тільки це, скрізь і на кожному кроці дітям треба чітко підкреслювати красу української природи, треба згадувати і вияснити те, що в нас краще, яркіше, більш пахуче, більш співуче, більш цвітисте і т. д. Одним словом, у дітей треба створити легенду-казку про чарівне своє, треба збудити тугу за своїм, українським далеким, небаченим, але найкращим, — найчарівнішим...

Крім збагачення дитячого словника на лоні природи, прогулянки добрі ще й тим, що часто дітям можна показати нову будову і пояснити будівельне слівництво, чудовий храм і об'яснити релігійні чи церковні терміни, кіно, школу, пошту, пожарну станицю, залізничний двірець, автобусову станцію тощо, а все це з відповідними поясненнями дуже і дуже збагачує живу, але в наших умовах не завжди або рідко уживану мову і поодинокі слова.

Батькам чи виховникам конче треба брати дітей на різні національні, відповідні для віку імпрези, походи, демонстрації, паради, виставки, фільми тощо. Це так би мовити "кусочки України" на чужині, вони залишають в дитячих душах незатерті враження і міцними ланцюгами сковують дітей змалку в одну кровну громаду.

Дуже поганий приклад дають ті батьки, що вживають в поточній мові з дитиною найбільш уживані, популярні слова даної країни, а не наші рідні. Думаю, що слово "айс крім" непотрібне дитині в українській мові, так само як і слова "кара", "бас", "бос", "дозин", "стор" тощо. На це є гарні українські слова і їх та тільки їх слід уживати в розмові з дітьми. Наша мова гарна, але не засмічена, тож дбаймо про чистоту нашої мови.

Торонто, 1960

ЖОВТЕНЬ, ЛИСТОПАД І ГРУДЕНЬ — ЦЕ МІСЯЦІ УКРАЇНСЬКОЇ ПРЕСИ. ПЕРЕДПЛАТИТЬ ОДИНОКИЙ У ВІЛЬНОМУ СВІТІ ПЕДАГОГІЧНИЙ І ВИХОВНИЙ ЖУРНАЛ "ЖИТТЯ І ШКОЛА". — ВИРІВНЯЙТЕ СВОЮ ПЕРЕДПЛАТУ. ЗЛОЖІТЬ СВІЙ ДАТОК НА ПРЕС-ФОНД "ЖИТТЯ І ШКОЛА".

Наша надійна зміна

(На маргінесі українознавчих змагань учнів І. Ш. в Сиракюзах)

У протиставу таким популярним різним контекстам фізичного змісту чимраз частіше виступають змагання духові, як от контекст найкращої матері, громадсько-суспільної діячки тощо. Українська молодь Америки мала вартісний Мазепинський конкурс в 1959 р., а рідношкільна молодь Сиракюз уже вдруге переводить успішно цікавий і корисний контекст з українознавства. Переведення обох конкурсів завдячує українське громадянство і молодь Сиракюз довголітній керівниці Рідної Школи п. мгр. Марії Логазі. Знання дитячої психіки та обсервація вимог сучасної школи спонукали її шукати доріг для кращого зацікавлення дітвори українознавчими предметами. Вона то й проголосила в 1959 р. вперше, на пробу, змагання в українознавстві у нашій Рідній Школі. Вже наперед визначені солідні нагороди (оплата тритижневого побуту в таборі та цінні нагороди в книжках, вартістю від двадцяти до сорока доларів) для того учня чи учениці, котре виконає найкраще вимоги конкурсу. Треба було виконати такі завдання: 1) Щоденно прочитати десять сторінок української книжки; 2) По прочитанні книжки — написати короткий зміст; 3) Не опускати ані не спізнатись на призначені перевірки; 4) Не пропускати лекцій українознавства; 5) Належно приготуватись до кожного предмету; 6) Вивчити історію України, а особливо визвольний період із 1914-1921 рр.; 7) Знати біографію Шевченка, Франка, Лесі Українки та Шашкевича, як теж по два вірші із їхніх творів; 8) Написати домашню вправу на тему: "Як я маю жити, щоб вирости на корисного і чесного українця" (близько 150 слів); 9) З українцями говорити тільки українською мовою; 10) Щонеділі та в свята вислухати українську Службу Божу та проповідь.

Такі умови змагань поставлено для двох найстарших класів, для нижчих клас, починаючи від другої до п'ятої, умови були легші. Перша класа участі в контексті не брала. До змагань зголосилося в 1960 р. 85% учнів. До кінця контексту витривало на посту 75%, а решта відпала. Беручи під увагу те, що контекст відбувався не на рідних землях та що учні мали багато праці в державній школі, як теж мусіли перебороти чуже довкілля, треба визнати, що вони гідно і з честю виконали своє завдання. Мало того — доведеться ствердити, що участь в контексті, нехай і посередню, брали теж батьки, рідня, а далі і вся свідома українська громада, що пожертвувала змагунам поважну суму — \$332.00.

В дні 23-го червня 1960 р. відбулось урочисте закінчення шкільного року. Перша частина була присвячена пам'яті великого митрополита Кир Андрея. Після цього йшла роздача свідоцтв, а вже тоді проголошено вислід змагань. Перше місце в контексті здобула Люба Мазурик, п'ятнадцятилітня учениця сьомої класи. Це вже вдруге здобула вона перше місце в контексті українознавства, бо в 1959 р. теж була першуном. Люба прочитала впродовж трьох місяців 5,019 сторінок українських книжок, додамо, що мінімум прочитаних сторінок був 900 сторінок, крім того, виконала в сто відсотках усі інші зобов'язання. В нагороду вона дістала на оплату пластового табору й "Кобзар" Т. Шевченка. Другу нагороду здобули аж три учениці: 1) Надія Пилипишин; 2) Ірина Граб; 3) Марта

Бачинська. Вони прочитали більше трьох тисяч сторінок книжок. Дві перші константки дістали в нагороду повне видання творів Лесі Українки — кожна, а третя — трилогію Б. Лепкого "Мазепа". Третє місце зайняли: 1) Зенон Карпишин, що дістав за прочитання 2.585 сторінок книжок теж трилогію "Мазепа", і Дануся Гапій, що прочитала 1.767 сторінок книжок і за це дістала нагороду "Кобзаря" Т. Шевченка. Крім загаданих, шість інших учениць прочитали вимагану кількість сторінок українських книжок і теж дістали відповідні нагороди.

Так як у старших класах, так теж у чотирьох нижчих подібно переведено контест і нагороджено першунів. Перші нагороди дістали: 1) Надія Гусак із другої класи; 2) Ольга Надвірська із третьої; 3) Петро Новий із четвертої; 4) Степанія Надвірська із п'ятої класи. Крім перших нагород, тут теж роздано другі і треті нагороди.

У цей пам'ятний для всіх вечір роздано нашої працюючій дівчорі понад сотню добрих українських книг і велике моральне насліддя, яке вогнем палкої любови до України горітиме в її душах усе життя.

І на закінчення хочеться підкреслити вагу таких змагань для всіх українознавчих шкіл в діаспорі, для всієї української дівчорі. Перш за все маймо на увазі те, що наша молодь повних три місяці тривання контесту жила суто-українським, студійним життям. Силою факту вони мусіли залишити осторонь усі шкідливі "комікси" чи деморалізуючі телевізійні фільми. Довелось забути за вулицю і не завжди відповідне чуже товариство та з головою пірнути у своє, українське живло, аглібитись у чар рідної книги. При цьому діти самі переконались, що наші, українські книжки, аж ніяк не гірші за інші, а то бува і кращі, бо ближче духово. Полонені чаром української книги, наші діти радо їх читають і вже підготовляються до майбутнього контесту. Контест перевела керівницка школи п. Марія Логаза при допомозі пань: М. Величко, С. Жизневська, С. Фраціян та М. Тим'як, яким належить глибоке щиро-українське признание. Віримо, що цей їхній почин у нашій школі привабить усю рідношкільну дівчору, бо покищо на кілька сотень ходить у Рідну Школу тільки сто дітей. І не тільки те, віримо, що інші Рідні Школи теж улаштовуватимуть подібні змагання на користь нашої справи.

НОВЕ ВИДАННЯ! ● "Нашим Дітям — ОПДЛ" ● НОВЕ ВИДАННЯ!

БАБУНИНІ КАЗКИ

Т. ВІЛЕЦЬКОЇ

для дітей кожного віку

Розкішна книжка з численними, в тому повнокольоровими ілюстраціями мистця М. Левицького, глибокозмістовні, релігійно й національно виховні казки, цікаві не тільки дітям і юнацтву, а й дорослим. Прекрасний дарунок, зокрема як "нагорода пильности" для учнів-учениць наших Рідних Шкіл, як також надається на шкільну лектуру.

Ціна тільки кан. дол. 1.50, в твердій оправі кан. дол. 2.00.

Книгарням і Рідним Школам знижка.

Замовлення і належність слати на адресу:

W-wo "Nashym Dityam" — 39 Jennings Ave., Toronto 9, Ont., Canada

● Рідна дитяча книжка — в руки кожної української дитини! ●

МЕТОДИКА і шкільної практики

М. Ваврисевич

Рідна мова

*"Мово рідна, слово рідне,
Хто вас забуває,
Той у грудях не серденько,
А лиш камінь має..."*

Сидір Воробкевич

Завдання Рідної Школи — навчати дітей рідної мови. Уміти говорити, читати й писати — це одна з конкретних потреб сучасної української людини, яку й задовільняє Рідна Школа. Що це значить?

а) Навчити читати — значить навчити дитину добре, виразно прочитати якийсь твір, щоб зрозуміти всі відтінки думки й почуття, висловлені автором, — розвинути в дитині любов до книжки й привчити бачити в ній не тільки розумну роздумку, але ще й джерело потрібного для життя знання.

б) Навчити учня говорити. — значить виробити в ньому вмільість висловлювати свої думки, погляди, переживання й поривання правдивою, з формальної сторони, мовою.

в) Нарешті, уміти писати — значить уміти коротко й докладно передавати свої думки на папері, стати на якийсь час маленькими письменником і записувати свої спостереження й висновки. І тут треба остерігатись крайности старої школи, тобто — не ставити паперу та зшитка вище чоловіка. Треба пам'ятати, що предмет учителя — розум, душа дитини, а не її зшиток.

г) Щодо граматики, то в новій школі їй слід приділяти стільки місця, скільки потрібно, бо вона дає матеріал для розвитку логічної думки у дітей, або систематизує явища живої мови.

Усі ці відділи навчання живої рідної мови в нашій школі часто носять якийсь прозаїчний, скучний характер. Справді можна думати, що поширена сьогодні форма шкільного навчання, нби навмисне вигадана, щоб придушити настрій дитини та пригнобити її незіпсований дух і враження.

Треба рішуче боротись із схолястичністю багатьох сучасних скучних учителів-професіоналів при навчанні рідної мови, цього найважливішого предмету, навкруги якого групуються всі інші шкільні дисципліни... На лекціях рідної мови вчитель не має права обслуговуватись лише сухим навчанням грамоти, читанні, писанні та граматиці, а повинен мати на увазі загальний розвиток учнів та вміння правильного логічного мислення.

Хай лекція рідної мови завжди буде цікавою, живою, логічною за-

Українська шкільниця

Павло Савчук

За правду святую

На оновленій землі
Врага не буде...

Т. Шевченко

I.

Великий син українського народу Тарас Шевченко (9. 3. 1814 — 10. 3. 1861) займає найвизначніше місце в історії визвольної боротьби українського народу середини XIX ст. Серед його великої творчої спадщини поважне місце займають твори з національно-визвольними ідеями українського народу, зокрема такі, як "Сон", "Заповіт", "Гайдамаки", "Кавказ", "Варнак", "Холодний Яр", "Юродивий", "До Основ'яненка", "Тарасова ніч", "Іван Підкова", "Великий льох", "Розрита могила", "Стоїть в селі Суботові", "Іржавець", "І мертвим і живим", "Неофіти", "Чернець", "Псалми Давидові", "Заспів" ("Думи мої"), "Єретик", "Берестецьке поле", "Чигирин", "Гамалія" та багато інших. І не помилимось, коли скажемо, що майже всі твори великого Шевченка просякнуті ідеєю боротьби "за правду святую, за вольную волю" і вірою, що "встане правда на сім світі!"

Поет своїми геніальними творами провіщав повалення московського гніту й тиранії, що звільниться Україна від усіх окупантів і настане нова доба, де

На оновленій землі
Врага не буде, супостата,

дачею, яку діти самі рішають, або яку перед ними щиро і просто розв'язує вчитель.

Хай якнайчастіше чується в школі зворушуюче дитячі душі оповідання вчителя на ту чи іншу тему, накінець — яскраві, мальовничі картини з його власного життя, з його споминів та переживань. Може цей час захоплення вчителя й є найбільш назачальний в школі час.

Хай і учні теж розказують, користуючись малюнками, або висловлюються на приступні їм теми, виявляючи свою особисту творчість на таких словесних, або письменних вільних лекціях-імпровазіях на рідній мові. Хай учень і сам говорить в своїй школі, а не як приневолений відповідає вчителю на поставлені ним питання.

Нова школа мусить дати вільний простір таким живим бесідам вчителя й учнів, змогу для розвитку фантазії й творчості учнів, проте, уникаючи зайвих балачок та пустої, нічого не вартої фразеології.

Треба, зрештою, привчити дітей ціпити свою рідну мову, як повний і певний літопис усього довголітнього духового життя українського народу, як досвід і спадщину всіх попередніх віків його історії і як зв'язок між колишніми, теперішніми і майбутніми поколіннями нації.

*А буде син, і буде мати,
І будуть люди на землі.*

Наближаємося до 1961 року, коли вся українська нація відзначатиме соті роковини з дня смерті свого великого сина — поета-борця — Тараса Шевченка. Напередодні цієї дати ми подаємо цей есей.

II

Цілий вік розділяє нас від живого співця Тараса Шевченка, співця волі й національно-політичної незалежності. Чимало вніс цей вік нового (доброго й злого) в історію наших визвольних змагань. Чимало ворожа рука нанесла брудного писаного намулу на ідейно-кришталеву творчість нашого генія, стараючись його ідею зфальшувати, історично невірно інтерпретувати, щоб дезорієнтувати молоде покоління щодо справжніх ідеалів національно-визвольної боротьби українського народу з московським імперіялізмом. Однак молоде українське покоління інтуїтивно відчуває справжні ідеали Шевченка, який віддав усе своє життя боротьбі з Московщиною за волю й національно-державну незалежність свого народу. В Шевченкові ідеали народ вірив, вірить і буде вірити, як вірить у християнську релігію.

Чому Шевченко заслужив такого всенационального довір'я свого народу? Чому його ідеали несуть як символ на прапорах української визвольної боротьби? Тому, що його шляхетні *ідеали є виявом бажань духа всього українського народу!* Тому, що Шевченко в своїх революційних творах відобразив національно-визвольні прагнення свого народу. Тому, що Шевченко є символом нової доби в історії визвольної боротьби України. Шевченко був непохитним протестом проти московської феодально-кріпосницької системи; був виразником національно-демократичних ідей 40-60-х років XIX ст. У свій час Іван Франко писав, що "Шевченко важний головне як протест проти кріпацтва, проти заскорузлості та кастового егоїзму в суспільстві, як речник національних ідей, як поет, що обняв душею всю Україну, оживив її минувшину і плямував тих, що мучили і мучать її".

Шевченкові ідеї — це дух усього українського поневоленого народу. Шевченко — це символ України; — це ореол слави духової культури нашого народу; — це немеркнучий, вічно сяючий промінням правди святої; — це вічно живий дух героїчного українського національного "Я!" Шевченкове невмируще слово орлиними крилами літає над історією нашої бувальщини, що творили її на широких просторах України козацькі лицарі, про яких наш поет у багатьох своїх творах вирізьбив неперевершені образи в бутті минулої нашої дійсності. Наводимо уривок з поеми "Іван Підкова", де яскраво зображені ці неперевершені образи, що своєю чарівною силою великого мистця слова Шевченка відкривають нам героїку чину наших лицарів козаків, що горіли прагненням слави і волі.

*Було колись — в Україні
Ревіли гармати;
Було колись — запорожці
Вміли панувати!
Панували, добували
І славу, і волю, —*

*Високі ті могили,
Де лягло спочити
Козацьке біле тіло,
В китайку повите.
Високі ті могили,
Чорніють, як гори.*

*Минулося: осталися
Могили по полю!*

*Та про волю нишком в полі
З вітрами говорять.*

Хто не відчуває тих образів у своєму живому і вільному рухові? А могили — живі свідки, промовляючи до наступного покоління, про минуле буття лицарських подвигів, шляхетної самовідданості за свої ідеали.

Геній Шевченка різьбив рідним словом, нашої перлинної багатющої української мови, глибоко психологічні риси своїх образів, творив неповторні обличчя, фігури, сцени, пейзажі, які поет відчував душею Божого надхнення. Шевченко перший відкрив і змалював те, ніби таємне, буття, що ховалось від допитливого людського ока протягом віків. Поет зумів виявити ті риси образів, їх дієві сцени в процесі буття, їх життєве сплетіння на вершинах національного "я".

Відомо бо, що Шевченко творив саме тоді, коли чорна реакція московського імперіялізму, на чолі з царем Миколою I-м, — розплилась отруйним гадючим жалом по всій Україні. Поет показує ті історичні факти характерними образами своїх творів ("Сон", "Кавказ" та інші); поклавши їх на папір з усіма характерними їм рисами, як психологічно, так і фізіологічно. Дав їм їхню мову, чуття, бажання та індивідуальні особливості. Зокрема яскраво вивів на денне світло жахливу феодально-кріпосницьку систему ("а мати пшеницю на панщині жне"), московське свавільство, розбещенність ("Катерина"), хабарництво, підкупство тощо.

Талант поета-реаліста сполучувався в ньому з глибоким знанням в галузі історії, етнографії, фольклору, національної філософії (мудрості), народної мови, що він широко використав у своїх творах. Мальовничі картини (пейзажі), побут, повір'я, приповідки, прислів'я, народні обрядові свята, народні та релігійні пісні, живе українське слово: виразно змальовані характери чергуються в усіх творах з історичними екскурсами тощо. Цей великий український природний і духовий скарб Шевченко широко застосовував у своїх невмирущих творах. Сполучення всіх тих елементів творить особливий, неповторний кольорит творчості Шевченка.

Шевченко ще з дитинства захоплював сцени українського буття, різні природні та людські видовиська, заховуючи ці таємничі сцени в своїй душі. Як часто він блискавичним своїм зором бачив те, чого не бачили тисячі прозорих очей. І те ним бачене, він пізніше заносив на папір. Хоч ці ранні твори нашого мистця до нас не дійшли, але вони були, і були безперечно.

З баченого, почутого в слові і пісні, виникали цілі сцени, дієві образи, з характерними їм рисами сучасного й минулого. Обличчя то були різні, почавши від найвищої ієрархії: царів, губернаторів, чиновників, кріпосників, і кінчаючи на покріпачених селянах, батраках, прислужниках тощо. А між тим улюблені постаті поета: гетьмани, полковники, сотники, отамани й козацтво. Ось галерея образів у творах поета-реаліста Тараса Шевченка. О, як прекрасно змалював поет у своїх творах життя-буття своїх героїв! Як вони вміло бенкетували, любили життя, усміхалися йому, а треба було, то й боролися з ним: часто поборюючи життєву примхливу долю ("Гайдамаки"). Скільки таких живих образів величних і грізних, або лукавих і зловорожих, непривітних, виглядали з тої чи тої поеми Шевченка. Їхні риси, змальовані словом, повні психологічних виявів, яскраві, до болю відчутні, рухливі, життєрадісні або гіркотно сумні.

Однак не раз ці контури пера чи пензля поет з відчаєм і з люттю рвав на дрібні шматочки і топтав ногами тому, що вони не відповідали його новому розумінню баченого й уявного. І ніхто вже того не поверне й не збагне, тих перших дум поетичного натхнення. Але творчий розум працював безупинно. Поет виростав у своїх задумах, упертіше клав свої думи на папір; вирізьблюючи образи, він ніби провадив боротьбу з ними, даючи їм правильні психологічні риси. А тих образів з життєвими перепетіями чимраз то більше надходило до нього з довкілля. І поет перемігав їх, а вони слухняно і правильно вкладалися в його ідейні задуми.

У творчому захопленні поет писав вірш за віршем. Тоді з'явилась нагода, щоб його твори побачили світ Божий. 1840 року появляється перша збірка творів Т. Шевченка під назвою "Кобзар". Хоч у першому виданні "Кобзаря" були поміщені лише вісім творів, але це була перемога на полі відродження національної духової культури українського народу. Це був тріумф усієї української нації. Геній Шевченка засяяв промінням ясного сонця. Поет відчув у собі непереможну національну силу свого народу, віками гнобленого, але непокороного. Ця сила несла його на своїх духових крилах до невтомної, революційної боротьби за *правду святую* аж до остаточної перемоги.

І ця перемога, так довго очікувана, прийшла. Поет вивів свій народ з рабів московського деспотизму на денне світло; показав "чиїх батьків діти, ким і за що закуті". Зірвав темну московську заслону, що закривала тисячолітню велику національну українську культуру перед світом. Відновив рідну українську живу мову, що була в загнанні, трактована Московщиною як провінціальна, проста, хлопська мова. Він поставив її на п'єдестал мов світової культури, бо в ньому горіла любов до рідного слова, як щира душа козацького роду. Він "не одцуравсь того слова, що про Україну, любить її, думу правди, козацьку славу".

Шевченко пізнав усю вдачу й природу Московщини, її таємну систему соціально-політичних відносин супроти українського народу, її національно-психологічні риси, Батиївські комбінації володіння над немосковськими народами. Тоді його творче слово стало смертельним вістрям проти поневолювачів його народу. Він яскраво змальовував все те, що наказував йому ідейний дух поневоленого українського народу. Національний ідейний дух українського народу спрямовував поета на шлях революційної боротьби "за правду святую, за вольную волю". Кожне слово, вимережане його пером, не було фальшиве, а відображало те, що поет хотів сказати. Читаючи його твори, з подивом захоплювалися Шевченковим генієм. Поет сприймав заслужено свою блискучу славу, відчуваючи, що він є улюбленцем свого народу. І дійсно, він з раннього дитинства віддав життя своє на вівтар національної ідеї. Ішов третій десяток років його життя, коли він став відомим поетом-мистцем. І хто лише прочитав його твори, той з подивом, а то й з страхом, подивлявся велич його духового генія. Слушно сказав історик Микола Костомарів, читаючи твори Шевченка: "Я побачив, — писав Костомарів, — що муза Шевченка роздирає заслону народнього життя. І страшно, й солодко, й боляче, й захоплююче було заглянути туди!... Тарасова муза прорвала якусь підземельну таму, вже кілька віків замкнену багатьма замками, припечатану багатьма печатками". Шевченкова муза зробила сильне враження й психологічний вплив на молодого, але вже тоді відомого

сторика М. Костомарова, як і на багатьох інших передових мужів суспільно-політичної поступової думки українського суспільства.

Так! Треба з об'єктивною ширістю ствердити, що в нашому суспільстві ми не мали досі йому подібно-рівного поета, майстра мистецького слова, повного ідеєю національної наснаги, як Шевченко. Ми мали й маємо великі таланти поетичного слова, що променюють індивідуальною довершеністю, в яких горить священний вогонь національного ідейного неперевершеного "я" (М. Шашкевич, Ю. Федькович, Ів. Франко, Л. Українка, П. Грабовський та інші). Шевченко горить полум'ям генія; і цей геній вічно горітиме в його творах священним полум'ям, освітлюючи прийдешнім поколінням шлях ідейного прямування до висот національних стремлень і бажань. Його невмируще слово завжди збуджуватиме до чину національних ідеалів, аж до їх здійснення, а його довершеність і досконалість залишаться навіки зразками вірцевого всесвітнього мистецтва!

Нью-Йорк, 1960

Василь Луців

Же през шаблю маєм права, а през перо й різець славу...

(Пам'яті великого мазепинця Юрія Нарбута)

Дня 23-го травня 1960 року минуло сорок років від смерті великого українського мистця-графіка Юрія Нарбута. Ця річниця смерті, як зрештою і багато інших, пройшла майже непомітно. Українське суспільство байдужіє до культурних справ, а працівники пера женуться тільки за атракцією чи за сенсацією.

Завдання журналу "Життя і Школа" — порушувати всі ділянки виховно-культурного життя, а в тому й мистецького. Не діждавшись відповідних статей про Ю. Нарбута від фахівців, доводиться мені самому, хоч і не фахівцеві у цій ділянці, знайомити читачів журналу із постаттю нашого визначного графіка.

Юрій Нарбут походив із старої козацької родини і народився дня 25-го лютого 1885 року в Глухові на Чернігівщині. У рідному місті закінчив він гімназію і, маючи ще тільки сімнадцять років, брав участь у малярських виставках, виявивши не абиякий мистецький талант. Після закінчення гімназії, Нарбут поступив на філологічний факультет Петербурзького університету. Після закінчення третього семестру Юрій Нарбут цілком віддався графіці. Спершу вчився у школі Званцевої, під керівництвом славних графіків — Білібіна, Бакста та Добужинського, а опісля переїхав в Мюнхен і вчився у славного мистця Гольоші.

Ще в рідній Україні, Нарбут вивчив детально українське письмо-устан і скоропис, списуючи в часі гімназіальної науки літеру за літерою всю Остромирову Євангелію та інші древні рукописи й стародруки.

Після повороту з Мюнхену до Петербургу, він здивував усіх своєю чудовою графікою. Його літери відзначались віртуозністю та майстерністю, чіткістю й виразністю контурів. Він створив свій власний стиль, базований на т. зв. мазепинському або козакому барокко. Він полюбив на-

шу війсьну тематику, тобто геральдику, прапори, герби, арматуру. Москалі відразу оцінили його великий талант і дали працю в сенаті у відділі геральдики. Рівночасно з тим Нарбут співпрацює в журналі Тройницького "Гербовід" та ілюструє багато книг, виконуючи віньєти, обкладинки, заставки тощо.

Цілком ясно, що вся тогочасна праця Нарбута йшла на користь чужинців. Із вибухом першої світової війни Нарбута покликано на працю в трофейній комісії. Тут, у зв'язку з працею, не раз доводилось йому бути в Царському Селі, мав він нагоду бувати на бенкетах царської знаті, розмовляв із Распутіном, який викликав у нього огиду, так як і все аморальне життя царських сатрапів, і щоб не давати волі думкам, не раз і сам з горя гульнув. Часто їздить, у зв'язку із працею, на фронт і має нагоду бачити велику деморалізацію серед війська. Все це збуджує в нім тугу за своїм, і він негайно після революції кидає ворожий нам Петербург та їде в Україну. Деякий час пробуває у свого приятеля Модзалевського у Чернігові, а там за гетьманської влади на поклик свого давнього друга Петра Дорошенка, їде до Києва, де й призначають його "Головою Правління по Справам Мистецтва". Невдовзі його обирають ректором Академії Мистецтв, що її заснували мистці Мурашко та Кричевський. Юрій Нарбут цілком віддається праці для добра рідної держави. Прекрасно організує адміністративний апарат Академії Мистецтв, уміло й тактовно лагоджує всі розбіжності між професорами та рівночасно, будучи правою рукою Дорошенка, Нарбут виконує крім адміністративної і педагогічної праці, цілу низку мистецьких робіт. Він виконує замовлення рисунків для українських грошей, гербів, дипломів, як теж komponує нові картини. Він мешкав біля Софійського Собору в малому двоповерховому, дерев'яному домику, де піддувало восени, холодило зимою і пекло літом. Жив він разом із своїм другом Модзалевським. Сам Нарбут ходив у синіх шараварах, підпоясаний золототканим широким, случьким поясом. На ногах м'які жовті чобітки. У його повне обличчя, високе чоло, зачісані від лівого уха через увесь лоб до правого. Як говорить — то м'яким гортаним голосом і навіть по-московському ніколи не сказав "г" тільки "г". Усмішка його була дещо іронічна та горда. До всіх ставився легко, весело, спроста. Щоправда, був він і гордий і самолюбний, нехай хтось тільки зачепить його — так він одразу спалахне, закипить... Одним словом, тип старого стародубського полковника...

Після упадку Гетьманщини, в часі Директорії, уступив Дорошенко, а його місце зайняв Антонович, але Нарбут залишився на праці, бо ще більшу роль тепер він відіграє. Від нього залежать усі призначення, плани та задуми на майбутнє.

Однак недовго довелося українському народові втішатись волею. Налетіла большевицька сарана та залила Україну. Головою Мистецтв за большевиків був Юрій Мазуренко, який подбав про те, щоб Нарбут мав працю. Був він куратором музею ім. Ханенка, а опісля головою мистецько-промислової школи, у відділі мистецького виховання Наркомосу. За цією навалюю робота устигав він виконувати деякі свої праці. Ці композиції — це останні твори Нарбута. В 1919 р. він брав участь в комісії реставрації Софійського іконостасу, то головував у Всевидаві, де завідував мистецьким відділом після вбивства Мурашка.

Часто Нарбут із своєю дружиною відвідував друзів. Так само і в липні 1919 р. заїхав на Куренівку до проф. Бойчука. Мала хатина в Татарському провулку. В середині мистецьке ательє і житлові кімнати господарів. Біля домика сад. Повіває холодний вечірний вітерець, доносить на ганок аромат овочів, квітів і ягід... Тут зібрались учні Бойчука, дружина Нарбута, Трубецька, Вольський, Филатів та інші і гостились варениками, галушками, узваром, закусуючи сметаною та запиваючи вишнічком. Весело і затишно було в цьому куточку у ці тривожні дні і ночі. На вулицях неспокійно — це ж тількищо Мурашка вбили кляті... Треба спішити додому. Ще води під кінець попросили. Не всі — Юрій Нарбут та ще один мистець. Випили воду з тифозними бактеріями і невдовзі обидва захворіли. Довго мучивсь Нарбут у тифозній гарячці. В кінці серпня його відвідав Лукомський і писав опісля, що: "...не пізнав я дебелого, замітного Стародубського полковника Юрія Нарбута. Він став сухим костистим монахом-аскетом. Жовтий, хворий. П'ємо чай. Всього йому хотілось, та й їв те, чого не треба було їсти. Після цього знову повернувся тиф. Ліг у ліжку. Минуло 10-11 місяців і він уже не поправлявся, а пішов у могилу, за ним покинув цей світ Модзалевський — заразившись від нього".

Минуло сорок років від смерти Нарбута. На його працях і в його школі виховались і виховуються нові покоління мистців. Його слідами йде немало української мистецької молоді і старших. Він був не тільки першим творцем української модерної графіки, але й створив свою, нарбутівську школу, виростив цілий ряд учнів і вказав нові шляхи. Як не мистцеві — годі мені давати мистецьку характеристику цієї визначної постаті, тому зупинюсь і подам характеристику Нарбута-мистця, зроблену фахівцями. Д. Антонович пише, що він "...приїхав на Україну під час революції у 1917 році, уже маючи реноме кращого в Петербурзі графіка". Він "...на підставі цілої української історичної спадщини, передусім часів бароко, — як пише В. Січинський, — створив модерну українську графіку, наскрізь своєрідну й глибоко національну". Ось що розказує про петербурзькі часи його колега Г. Лукомський: "...В одній із кімнاتок примістивсь Нарбут. Не багато речей привіз він із собою — всього один кошик. Працював ночами. Удень ходив до знайомих, оглядав музеї, відвідував редакції і друкарні: він сам любив робити коректу власних праць. Прийде о десятій годині вечора... розсядеться і працює до шостої ранку... працює та ще й які ніжно-тонкі мазки виводить пензлем. Полюбив він стару гравюру, древні книги, ікони старого письма".

Один з мистців-друзів писав після посмертної нарбутівської виставки таке: "...смерть забрала визначного майстра графіки. Хоч, рівночасно з тим радісно усвідомляти собі, як багато чарівного створив Нарбут на протязі свого короткого тридцятипяти літнього життя. Його творчість це рідкий прояв рівної сили і строгої концентрації. Він працював багато, уперто і рівно, працював він у замкненій площині, зумисне обмежений, не розкидаючись по всіх усюдах, не відходячи осторонь від раз наміченої мети. У відміну Бакстові, Бенуа, Головіну, Рериху — цим кращим мистцям — енциклопедистам, що працювали в найрізномордніших галузях мистецтва, отдаючи дань і друкарській живописі, і театральній декоративності і книжним прикрасам, Нарбут зосереджується на одній-єдиній графіці" (Голлербах). — Інший мистець каже, що він: "...спокійний із по-

вільними рухами та мовою, рисував певно, майже завжди без поправок чи підготовчих шкідів. Нарбут давав враження людини, що добре знала, що їй треба виконати, що не сумнівалась у раз обраному графічному шляху". (Мітрохін). Як витривалий він був у праці — свідчить інша згадка цього ж самого автора: "...Не раз було, що Нарбут для того, щоб могли на час виконати замовлення, вже зранку сідав за працю, працював увесь день, цілу ніч, не лягаючи спати, і тільки гори цигарок викурював, працював ще й ранком і — біля обіду віддавав рисунок. Витривалість його та впертість були надзвичайні".

"Нарбут, — як писав Д. Антонович, — здивував відсталу російську столицю тонкістю і віртуозною вибагливістю своїх рисунків літер, чітких і виразних силуетів, пишно та елегантно скомпонованих ілюстрацій великих і малих, однаково пересичених речами старовинної розкоші, що в безмежному числі зібрані, але так майстерно зіставлені, що не обтяжують ні великої ілюстрації ні малого екслібрису".

"В 1913, 14, 15, 16 роках, — пише Лукомський, — Нарбут як графік уже повністю зформований. У нього виробляється свій стиль. Багато книг ілюструє, прикрашує вінєтами та обкладинками. Манера цієї доби — доба розцвіту Юрія Нарбута, може найкраща у всій новій графіці імперії. М'яка, пружна, еластична і стилізована".

"Він дав безсмертні твори графіки книжної, меморіальної і державних знаків Української Народньої Республіки" (Січинський). Для характеристики двох періодів творчості Юрія Нарбута наведемо думки Д. Антоновича: "...Але на його творчості у Петербурзі, при всій її елегантності, безмежній вигадливості, все ж лежить тавро несерйозності. Ніби Нарбут надхненно і витончено рисунком тільки жартує, а до серйозної і поважної творчості не підходить. Але це без сліду у Нарбута пройшло, коли він повернувся в Україну, як Антей торкнувся рідної землі і тим придбав нової сили. Праці В. Кричевського, і М. Бойчука справили на Нарбута велике враження; Нарбут повними пригорщами згрібав здобутки В. Кричевського та М. Бойчука, легко перетворював в горнилі власної творчості і піднявся як першорядний національний майстер, український артист-графік. Незвичайно продуктивний, Нарбут за короткий час свого перебування в Україні, розвинув величезну працю і засипав Україну шедеврами своєї нової творчості. Рисунки гербів, грошей, марок, бланкетів, дипломів, всіх сортів книжної графіки — ілюстрацій, заставок, обкладинок, заголовків посипалися з-під легкої руки Нарбута як із бездонного рогу фортуни". Більшість своїх робіт Нарбут виконав з пам'яті, бо, як пише в одному листі, з квітня 1915 р.: "Тут так чарівно. Спeka увесь час — невиносима. Ось-ось розцвітуть дерева і квіти. Погода така, що я абсолютно не можу працювати". Та й не треба було Нарбутові працювати з натури, його геніяльна пам'ять з віртуозністю відтворювала найкращі закутини України.

Лукомського дивувала ерудиція та талановитість Нарбута. "Мабуть його зорова пам'ять така велика, що йому й не треба шкідів з природи. Усе, що завгодно, — небо, звірят, людей в будь-якому звороті, перспективі (раккурсі), найтрудніші архітектурні ракурси, перспективне наочення колон (но, дійсний Бібієн чи Гонзаго), він виконує з пам'яті, "із голови", фантазуючи на око, без жодного перерисовування".

"Перейшовши від жартів петербурзького часу до поважної праці в

Марія Пригара

НАЩАДКОВІ

Льотом пронижем безмір'я тумани,
Вперше єднання принісши планетам.
...Ким же ти будеш, мій правнук незнаний —
Льотчиком, зодчим чи може поетом?

Може, на зорі літатимеш сині,
З ними простори братаючи земні?
Може, у залі при мудрій машині
Потай снуватимеш звуки таємні?

Чудом одвічним народиться пісня,
З боєм воскресне із хаосу слово.
Станеш і руку до серця притиснеш,
Щастя, як муку, відчувши раптово.

Може, сягаючи зором в глибини,
Згадку шукаючи пильну і строгу,
Вгледити ти раптом в поривні хвилини
Нашу, в майбутнім відбиту, дорогу.

Може, зв'язок ти відчуєш високий,
Дальніх століть неугасиму обнову.
Молодість нашу, гарячий неспокій,
На попелищі воскреслу будову.

Все чим тривожно і чесно жили ми:
Трудні походи, і подвиги й славу,
Все, що в юнацькі вливаючи рими,
Правнук у пісні відіб'є по праву.

Україні, — як пише Антонович, — Нарбут зумів тут не тільки сам створити величезну колекцію графічних рисунків, але захопив своїм прикладом молодь і за три-чотири роки заснував цілу школу молодих графіків, половина яких теж дочасно зійшла в могилу, а половина і досі працює, використовуючи спадщину Нарбута”.

І на закінчення додамо, що не половина залишилась і працює далі, бо половини вже немає, але багато інших, молодих мистців взується на працях Нарбута і сміливо можна сказати, що його школа, хоч тепер і без нього, не вмерла, але діє частинно в Україні, а ще більше в діаспорі між українськими молодими мистцями.

Нью Гейвен, Конн., 1960

Прославлення Олімпійця

(Сценічна мініатюра)

ДІЄВІ ОСОБИ:

Філон — переможець в Олімпійських грищах (змаганнях) давньої Греції
VII ст. д. Хр.;

Архонт-Базилевс — жрець і суддя;	} Колегія архонтів з Ареопагу.
Архонт-Полемарх — воєначальник;	
Архонт-Фесмафет — охоронець звичаєвого права.	

Притан — дежурний старшина з Народньої Ради;

Вісник: Два фанфаристи; Два гопліти (вояки);

Народ — демос атенський.

Діється в Атенах.

Сцена представляє частину атенського міського майдану з судилищем Археопагу. На терасі судилища стоять в ряд три крісла для архонтів, покриті червоним оксамитом; за середнім кріслом — статуя Теміди — богині правосуддя. Вправо і вліво від сідалищ архонтів стоять на почесній варті два гопліти з відхиленими від себе списами; поруч фанфаристи. Майдан заповнений народом.

Нагло вдаряє Гонг; шум на майдані зростає. Фанфаристи грають привітальний гимн. Під гучні оплески народу входять архонти і займають місця на кріслах (посередині — базилевс); збоку стає Притан. Фанфари відіграли. Тиша.

ПРИТАН (до народу): Громадяни атенські! Сьогодні боги подарували нам особливий, визначний, щасливий день. З відчуттям великої гордості і радості ми маємо приємну можливість вітати повернення до рідного міста нашого співгромадянина Філона, сина Анаксименового, як укритого світовою славою Олімпійця — переможця у п'ятизмагу на чергових грищах в Олімпії.

Він з допомогою прихильних нам богів, передовсім усемогутнього Зевеса-Громовержця Олімпійського і войовничої покровительки міста нашого Атени-Паллади, в чесному змагу виборів велику честь і славу рідній метрополії, державі, всім нам і собі. Вівнині чергова чотирирічна Олімпіада в рахунку вічного Хріноса нестиме ім'я славного Олімпійця Філона Атенського... (Оплески). Наш достойний і шановний співгромадянин Філон, син Анаксименів, навіки утвердив у всесвітній славі, у глибокій пошані та у високій гідності ім'я нашої батьківщини серед усіх народів і племен великої, могутньої і квітучої Еллади. Слава Філонові, Олімпійцеві Атенському. (Гучні оплески).

ВІСНИК (входить, вітає архонтів піднесенням руки і зголошує): Олімпієць Філон, син Анаксимена, честь і слава Республіки Атенської, увінчаний лаврами перемоги на грищах Зевеса Олімпійського прибуває. (Відступає набік).

ФІЛОН (входить; фанфари грають; гопліти салютують, схиляючи спис на щити; народ аплодує; архонти встають; Філон вітає архонтів і

народ піднесеною правицею поки грають фанфари. Тиша): Світлому ареопагові, осяйній Народній Раді, мудрим архонтам, невтомним при-
танам, хороброму війську і всьому вірному народові славної Атенської
Держави — привіт з олімпійського священного гаю в імені високих
жертів вічного храму Зевеса-Громовержця і священного судилища о-
лімпійських змагань!

Передовсім віддаю хвалу і подяку всемогутнім богам, що дали мені
силу на перемогу; — хвала і подяка олімпійським суддям, що справед-
ливо признали мені нагороду; хвала і подяка рідній землі, що своїми
соками напоїла і зростила в мені тілесну силу і зручність на перемо-
гу; хвала і дяка братам-громадянам рідного міста, що своїм лицар-
ським духом живили і збуджували в мені духа впертості і витривало-
сти в боротьбі; хвала і подяка батькові могому Анаксименові, що по-
родив і виховав мене на досягнення величної мети.

(Архонти сідають, Філон стоїть з гордо піднесеною головою, із зором,
упертим в образ Теміди).

АРХОНТ-БАЗИЛЕВС: Громадянин атенський, Філоне Олімпійський!
Ти дожив до найвищого верха людського щастя. Ти вчинив подвиг,
що його дуже рідко коли може досягнути в житті своєму смертна лю-
дина. Ти досяг верха людської слави, що її рідко і скупо кому судила
примхлива доля, а яка осяяла ім'я твоє на віки... Нарешті, своєю слав-
ною перемогою ти високо підніс і прославив на віки-вічні свій народ,
свою батьківщину. Урочисто стверджую: ти заслужив свою високу на-
городу.

АРХОНТ-ПОЛЕМАРХ: Громадянин атенський, Філоне Олімпійський!
Між усіма вільними народами великої Еллади ти досяг найбільш мож-
ливого для людських сил і здібностей наслідку в Олімпійських грищах.
Ти переміг усіх своїх суперників у тяжкому п'ятизмагу: ти найшвидше
у вітрогонному бігу покрив призначену суддями кількість довгих ста-
дій; ти найдалі кинув тяжке ратище; ти найдалі розітнув повітря мідя-
ним блискучим диском; ти переміг небезпечного першуна в тяжкому
кулачному бою; ти колесницею в буревійному леті обігнав усі квадри-
ги. Ти могутністю духа і силою тіла подолав усі перешкоди. Ти —
переміг, і ти заслужив свою нагороду.

АРХОНТ-ФЕСМОФЕТ: Громадянин атенський, Філоне Олімпійський!
Своїм незвичайним геройським подвигом ти оживив і знову освятив
одвічний священний прадідівський звичай Еллади. На честь олімпій-
ських богів та на славу всіх еллінів ти офірував силу свого духа і си-
лу свого тіла. Ти жертовно присвятив перемозі свій благородний труд
традиційного змагуна і осягнув блискучий успіх. І тому ти на пошану
предків заслужив належну нагороду.

АРХОНТ-БАЗИЛЕВС: Щасливий ти, Філоне Олімпійський, громадя-
нин атенський, сину Анаксименів! Ми, ареопаг Атенів, визнаємо твою
велику і величну заслугу перед Вітчизною. Хвалимо всі твої згадані
тут подвиги і досягнення; вітаємо тебе, як великого мужа атенського
і славного переможця олімпійського! Ось же на знак громадянської
пошани і подяки в імені світлої Республіки Атенської врочисто вруча-
ємо тобі, Філонові, синові Анаксименовому, переможцеві Олімпійсько-

му — оцю лаврову гілку до твого олімпійського вінка, освячену на вітчизняному вівтарі богині-опікунки та охоронниці нашої Атени-Паллади.

(Архонти встають; базилевс на схилену голову Філона вплітає в його олімпійський вінок лаврову гілку. Гра фанфар; салют зброєю; оплески народу).

ФІЛОН: Високодостойні мужі - правителі атенські! Так. У цей врочистий момент я незмірно щасливий. Вдруге відчуваю таке щастя як при увінчуванні мене лаврами перемоги в священному олімпійському гаю. Однак тут зараз я відчуваю верх щастя мого життя саме ще і тому, що своєю особистою славою, як тут урочисто стверджено, я послужив вищій славі моєї батьківщини. Ось бо поставлять вправді мою статую у підніжжя святої гори Олімпа в алеї героїв Олімпійських згідно з віковим історичним звичаєм на спогад і наслідування нащадків — і цього для мене особисто було б досить. Але в рідному місті я зрікаюся всіх, належних мені, як Олімпійцеві, привилеїв, почестей, високої прилюдної похвали, публічних тріумфів, гучних бенкетів і грошових нагород. Нехай уся моя слава буде присвячена славі атенського народу і держави та на вічну хвалу еллінським богам. Не хочу спокушати їх своїм щастям, щоб не розділити сумну долю тих, на кому заздрісне небо мститися; не хочу спокушати і когось із людей, що можуть із заздрости зненавидіти мене за моє щастя і нагороди. Нехай моя перемога і моя слава освятиться миром і щастям Батьківщини. Тому ще раз стверджую: — зрікаюся особистої честі і вшанування, і всіх життєвих вигід від особистої заслуги. І тому на честь і славу моєї Батьківщини, світлої держави атенської, складаю і цю урочисто і цю атенську нагороду, відзнаку високого Ареопагу — лаврову гілку і цей мій олімпійський лавровий вінець на святий вівтар Вітчизни до стіп святої Атени-Паллади, заступниці, охоронниці й опікунки мого народу... Це — моя жертва Батьківщині, і в цьому моє найвище щастя.

(Архонти встають; Філон знімає з голови і передає вінок базилевсові. Архонти і всі присутні в глибокій пошані мовчки схиляють голови. Над усім панує глибока врочиста тиша).

Л. Горлиця

ДО МОЛОДІ

Не плакати ми прийшли сюди,
Не скніти, а гриміти,
Правдивим словом, піснею
Вікно у Світ пробити!
Не згадуймо, що нам було
Щасливе — нещасливе...
Знайти нам треба джерело:
В борні де брати сили!
Поглянуть треба в нас самих,
І з себе камінь зняти,
Ввімкнутись в життєвий потік —
Робити, а не спати!
То найпевніше джерело:

Ніщо не впало з неба,
Ніщо само ще не прийшло —
За все боритись треба!
Борімося! — сили молоді
З любов'ю об'єднаймо
Й святій визволення меті
Життя своє віддаймо!

—————

Не згадуймо, що нам було
Щасливе — нещасливе...
Сама Людина — джерело
Незичерпної сили!

Міннеаполіс, січень 1960.

Алькоголь і злочинність

Злочинність, спричинена алкоголем, це одно з найбільших зло кожної країни. Так було в Європі, не інакше воно і в Новому Світі. Особливо загрозливе податкове п'янство, воно руйнує ряди суспільства. Поліційна і кримінальна статистика показує, що алкоголізм спричиняє багато нещастя, багато виламань із-під права.

Медичний і кримінологічний світи зацікавилися наслідками алкоголізму, який рік-у-рік спричиняє стільки зла окремій особі і суспільству. Алкоголізм і злочинність в медичному розумінні пояснюються як "хоробово-поведінкове ухилення". Численні дослідження різних науковців доводять, що індивідуальний динамізм і персоналість дуже часто схожі. В деяких випадках людина вже за своєю вдачею завадіяцька і є спричинником менших чи більших виламань із-під закону, в інших взірцях злочинність настає після затроєння організму алкоголем, після поалкогольного штучного забурення, після подразнення людських емоцій.

Перепроводжувані слідства і інвестиція фахівців стверджують, що:

- 1) Злочини дуже часто плянуються у місцях продажі алкоголю.
- 2) Коршма є місцем, де часто різні злочини довершуються.
- 3) Злочинець шукає побудження в алкоголі, щоб злочин довершити.
- 4) Награбовану здобич дуже часто ділять у коршмі.
- 5) Алькоголь убиває в злочинця самокритицизм у відношенні до нього самого і ним доконаного злочину.

Статистика, переведена в Мічигані, показує, що на 237 злочинів — одна четвертина злочинців податкові алкоголіки.

Особлива злочинність підлітків базується на побудженні алкоголем, що й спонукало уряд видати закон про заборону продавати алкогольові напої малолітнім. Для боротьби з алкоголізмом повинні стати не тільки держава, школа і церква, але теж культурно-освітні і виховні організації. Загроза п'янства далеко не маловажна. Українське суспільство мусить теж узяти в цій справі активну участь, бо алкоголізм уже наробив у наших рядах багато спустошень. Через податковий алкоголізм ми утратили багато цінних колись одиниць, розбилося немало примірних подружжів, шириться деморалізація і злочинність та дегенерується здорова українська спільнота. Щобільше, носталгія за батьківщиною, чи сірі будні самотників дуже часто ведуть їх до чарки і до запою, до податкового алкоголізму. Я, як жінка, перш за все звертаюсь до українського жіноцтва, щоб воно почало безжалісну боротьбу з алкоголем. Ми мусимо покінчити із забаганками наших чоловіків: — "одну чарочку для апетиту", "келішок перед сном", "чарочку для відваги чи кращого самопочуття" і т. д. Такий невинний келішок здебільша доводить до пиятики, до звички, а це веде до постійних хатніх авантур, до втрати важко зареєстрованого гроша, до скандалів, нещасливих випадків під час керування авто і до злочину та тюрми. Мусимо поставити справу ясно і чітко: в українській хаті немає місця на пляшку з горілкою! Непотрібно видаваний на алкоголь гріш іде на рідну книжку, журнал чи часопис.

В часі загрозливої хвороби невиліковного рака, треба усвідомити собі, що не тільки шкідливе і непотрібне куріння, але теж і алкоголь

Іван Угриновський

Дитячі прогулянки до зоологічного саду

Дитячі прогулянки до зоологічного саду

Малята з дитячих садків завжди дуже цікавляться тваринним світом. Зверніть увагу, з яким зачарованням слухають вони байок про своїх любимців лисичку-сестричку, вовчика пане-братчика, зайчика-побігайчика, козю-розю тощо. І не тільки байки цікавлять дівчату. Відкрийте їм книжку чи журнал із кольоровими малюнками звірят, птахів, риб чи комарів, так вони й оком не змигнуть. Зрозуміло, що вінцем дитячої радості буде мати своє власне звірятко — котика, собачку, пташину в клітці чи рибки в акваріумі. Скільки радощів дає дитині змога нагодувати білку в парку, рибку в ставочку чи іншу тварину.

Усе це разом узятє піддає нам думку, що діти дуже люблять тваринний світ та що їм конче треба більше перебувати на лоні природи, серед любих звіряток. Нормально кожна школа чи будинок, де приміщується дитячий садок, має власний городчик і хоча декілька дерев. Найпростіша розв'язка — набудувати пташників та порозставляти навколо, щоб зимою чи під весну діти могли їх годувати. Літом ця проблема може бути дуже просто розв'язана, бо є змога улаштувати часті прогулянки до зоологічного саду, очевидно, якщо він є в даному місті. В Сполучених Штатах, в Канаді, Англії, Австралії та інших країнах нашого поселення є багато міст з доволі гарними, а то й прекрасними зоологічними садами. Потрібні інформації всякий дістане в кожній публічній бібліотеці. Підготовляючи дітей до такої прогулянки, треба їх наперед познайомити із головнішими родами звірят, показуючи спершу відповідні ілюстрації та даючи загальні описи того чи іншого звіра, птахи, риби, плазуна тощо. Для прогулянки треба вибирати гарний, соняшний день і найкраще йти ранком, коли в зоологічних садах мало ще відвідувачів.

В літню пору найбільше поживлення в зоологічних садах буває біля ручаїв. Тут дівчата, та й старші, з захопленням оглядають водне птаство, дивляться як плывуть лебеді, гуси, качки та інші, приглядаються до їхнього нуркування. Досвідчений педагог чи виховник зверне дітям увагу на цікавіші моменти, от хоч би на те, як то лебідь "сушить" ноги після плавання, підносячи спершу одну догори з розчепіреними пальця-

являють собою явних спричинників цієї страшної хвороби.

В часі загрозливого занепаду родинної моралі, треба собі усвідомити, що чарка доводить не тільки до подружньої зради, але й до розбиття родинного життя.

Після наших важких скитальчих переживань і всіх одисей, ми до крайньої меж виснажені нервово, схильні більше як інші, до податкового п'янства і тому мусимо докласти всіх зусиль, щоб викинути з наших хат горілку, частування і всякі випивки чи пиятики.

Нью-Йорк, січень 1960.

ми. а як вона просохне, то другу, бо це дає йому змогу довго перебувати в воді — інакше шкіра тріскалася б. Можна провести порівняння між дикими і свійськими птахами, і діти, напевне, й самі помітять схожість диких качок чи гусей зі свійськими. Особливо варто звернути увагу на голоси — звуки різних птиць. Ось хоч би звуки лебедів дуже різняться між собою. Одні з них, оті з жовтим дзьобом, видають чудові мелодійні звуки, так схожі на звук труби, а інші, із червоними дзьобами, так ті тільки шиплять. Їх можна пізнати здалеку по їхніх граціозно зогнутих шийках...

А скільки то радісних хвилин проминає дівчорі біля малечі — гусяток чи качат! Деякі з отих пташат зовсім інші на вигляд як їхні батьки. Ось гляньте на маленьких австралійських чорних лебедів. Перш за все вони покриті срібlistим сірим пухом і мають, не як їхні батьки — кармазиновий, але звичайний, чорний дзьоб.

Ми навели кілька прикладів, але кожний виховник, ознайомлений з тереном, зможе відповідно доповнити огляд і пояснення кожної однієї прогулянки. Кажемо навмисне "кожної однієї", бо на один раз огляду птахів цілком вистачає. На другий раз варто показати дітям риб, на третій вужів, крокодилів, тощо, на четвертий гадюк і так аж до кінця.

Відносно пухнастих звірів, то для їхнього розгляду найкраща зимова пора. На весні вони вилягали і не такі гарні, як узимку. Добре теж побувати в зоологічному саду і зимою і влітку, щоб діти побачили різницю в тих самих звірях. Показуючи та пояснюючи дітям різних звірів, перш за все зверніть їхню увагу на величину. Нехай вони побачать наочно, що білка менша від зайця, а лисиця більша, хоч вовчик більший від лисиці, а ведмідь від вовка тощо. Старшеньким дітям добре теж звернути увагу на зуби звірів: білка і заяць гризун, бо вони "гризуть", а не відкушують їжу. У лисички та вовчика видно міцні зуби. Цікаво дітям побачити і "місів" — ведмедів — білих та бурих, а то й чорних (кадьяків). Покажіть дітям, як вони кидаються у воду — білий скаче коміть головою, а бурий, як привик до лісу, — мов панна, сідає головою вгору. Біля деяких парків є площі, де можна за малу оплату повозити дітей на конику-поні, осляті чи у візочку, що в ньому запряжені хорти, олені тощо. Якщо група дітей не завелика і є можливість зробити це — обов'язково зробіть, бо така проїздка зістанеться надовго в пам'яті дитини...

Запізнавши дітей перш за все із звірами, що живуть в Україні, запізнаймо їх теж із звірами країни поселення—Канади, Америки, Австралії, як теж і із звірами південних країн — тигром, левом та іншими хижаками. Не варто поминати в той час інших звірів теплих країн, як от слонів, мавп тощо.

Показуючи того чи іншого звіра, добре дати цікавіші деталі із життя того звіра, птахи чи іншої тварини, пояснити спосіб його харчування, користь чи шкоду, яку він робить людині, а також розповісти про способи їхнього життя.

Для цієї цілі добре послужить відповідна література в українській та інших мовах, яка дає про це багатющий матеріал.

І на закінчення скажу свою думку-прохання до редакції журналу "Життя і Школа", а саме, щоб запровадила спеціальний куток: "Серед природи", де були б постійно поміщувані відповідні статті, бо у нас майже немає відповідної літератури на дану тему.

Монтреаль, 1960.

Найдавніші звістки про рибальство у слов'ян

Ученим не пощастило устійнити початків рибальства в світі. Воно, безперечно, дуже давнє і на цю тему є низка легенд, як от такі, що першим мореплавцем і рибалкою був Завулон — один із синів старо-єврейського патріарха Якова, дехто твердить, що ним був Ной у своєму судні в часі потопу, ще інші вважають першими рибалками мешканців Тира або ще аргонавтів, що виправлялись по золоте руно та багатьох інших.

Правдою є те, що рибальство, так само як і ловецтво, відоме з давнього-давня і було основним заняттям первісної людини, як теж риба і водні тварини були основними харчами тих людей, а це стверджують численні археологічні знахідки в Англії, Франції, Швеції та інших краях Європи.

Про слов'ян-рибалок можемо говорити значно пізніше, а саме дані відносяться до перших проблесків християнства серед слов'ян-поган, в часі залізної доби. У північно-східній Німеччині віднайдено житла на палях тогочасних слов'ян та рибальське знадіб'я, знайдене в Бранному Борі (Бранденбургу). Жили тут різні племена слов'ян рибалок, як от сорби, вильці, бодричі та інші, розміщені посеред рік та болот у хатках на палях та оточені валами.

Ці краї відвідав у 965 році еспанський агент, жид Ібрагім ібн Якуб, що сказав таке про країну бодричів: "Віліград (Меклембург) побудований так, як і більшість слов'янських міст, — посеред великого озера. І взагалі слов'яни, хочаби поселюватись, шукають місця багатого водами, назначають у воді коло або квадрат, а тоді сиплють вал. При допомозі балок і брусів утрамбовують земляні вали і надають їм твердості, а опісля прикріплюють браму, котра може служити мостом, що сполучає місто на воді з материком". У всіх таких містах находили багато рибальського знадіб'я: сіти, шнури, гачки для ловлі риби тощо. На доказ, що рибальство мало в тих часах велике значення, можна навести багато фактів. Співтовариш єпископа Оттона, просвітитель помор'ян, Зеффрид писав у 1121 році: "Тут так багато риби, і в морю, і в ріках, і в озерах і в потоках, що за одного динара можна купити повний віз риб'ячого холодцю, і якщо я не описую докладно цієї їжі з її густотою і запахом, то тільки тому, що боюсь роздразнити апетит".

Знову ж під 1783 р. знаходимо замітку знавця рибальства доктора М. Е. Блоха: "Тут залишилися ще сліди, які вказують на те, що лісисті болота цього краю в часах вендів сполучені були за допомогою штучних каналів, котрі з часом засипались, більшість цих болот і ям, правдоподібно служила ставками для коропів чи якоїсь іншої корисної риби... Тому потрібно очистити ті болота і відновити давні канали. Зрозуміло, що в часах вендів ця місцевість була краще заселена, а землі ліпше оброблені, як тепер".

Для нас, українців, цікаве старинне звідомлення Геродота, який описує македонські звичаї із тих часів як Дарій вирушив у свій нещасливий похід проти скитів, а Марабас в 513 р. облогою стояв із своїм військом у Тракій: "Ті, що жили поблизу гори Пангей, а теж добери, ангріони і одоманти, зовсім не були підкорені Мерабазом. Щоправда, роблено не-

Міраж майбутнього

Д-р Лі де Форест, батько радія, в розмові із журналістом А. Балком подав свої міркування, зв'язані з його уявленням про майбутні технічні винаходи. Думки цікаві і реальні, тож переповідаємо їх довільно нашим читачам.

На думку славного вченого, в недалекому майбутньому людина заволодіє космічними просторами і наладнає нормальну комунікацію між місяцем і землею, побудувавши на місяці відповідні бази. Комунікація відбуватиметься за допомогою поштовхових ракет.

Для зв'язку будуть сконструювані телефони завбільшки в коробку від сигареток і ви, мандруючи вулицями Бостону, могли б скумунікуватися з родиною, що мешкає у Лос Анжелос, в Каліфорнії. Мініатурний телевізійний екран дасть вам змогу бачити тих, з ким говорите. Електронічний виряд допоможе теж безпосередньо скумунікуватися і просто розмовляти з іншими, навіть далекими країнами. Телевізори будуть поліпшені, і то звичайні, як теж і кольорові, та будуть усунені перешкоди від атмосферичних забурень. Маленькі телевізори кишенькового формату будуть масово продукувані так само як і хатні телевізори будуть у формі наших стінних портретів.

Комунікація гелікоптерів і гелі-автобусів буде керована радаром, що зменшить, а може й усуне нещасливі випадки. Пошту і транспорти будуть перевозити за допомогою поштовхових ракет. Вулицями будуть проведені хідники-конвеєри, і ви, сівши вигідно у фотель, можете мандрувати чи радше "їхати" від однієї крамниці до іншої.

Освітлювати будуть будинки і вулиці за допомогою електролюміністичного або "холодного" світла, яке не буде мати гарячі, а тим самим забезпечуватиме від пожеж. Атомову енергію гонитиме авта, кораблі, ракети, поїзди і літаки. Один атомовий "постріл" забезпечить погонною силою на роки або й десятки років. Поодинокі атомові батареї будуть роками обслуговувати освітлювання домів і фабрик. Буде теж використана солярна (соняшна) енергія для ogrівання і освітлювання. Місцями солярна енергія буде дешевша за атомову.

вдалу спробу підкорити тих, що жили на озері. На середині цього озера були збиті хідники, оперті на високих стовпах, що з'єднували місто за поміччю вузького містка. Ці помости збудовані давно, а опісля кожний мужчина, що жениться, повинен вирубати три кльози із орбельських гір і вбити їх на дно озера для піддержки помосту. Так як серед них було багато, — нестачі в стовпах не було. Живуть вони так: кожний є власником хатини, яка стоїть на загальній площі-підмостку і має вихід на озеро за поміччю спускних дверей. Щоб малі діти не впали у воду, їх прив'язують за ногу до стовпа. Коней і в'ючних тварин годують рибою, якої так багато, що досить відкрити двері і на шнурку спустити в озеро кошик, та недовго затримуючись витягти його наверх, а він буде повний риби".

Філядельфія, 1960

У підприємствах буде запроваджено автоматизацію та користування електронічним вирядом, що збільшить продукцію робітника, дасть йому більше вільного часу і піднесе життєвий рівень.

Життя людини майбутня медицина підвищить до ста літ. Будуть знайдені причини появи рака. Буде відомо як лікувати більшість серцевих недуг. Буде удосконалена можливість "перещіплювання" певних органів людського тіла. Будуть знайдені ліки на психічні недуги.

Поживу добуватимуть з моря чи океану. Заміна морської води на солодку, питтєву буде дуже простою. Помимо приросту населення солярна енергія, електронічне прискорювання, ужите при рості рослин і дерев, збагатить відповідну кількість харчових продуктів.

Проблема домашнього прибирання для пань відпаде, бо чищення, провітрювання, миття і осушування буде відбуватись автоматично. Електронічним способом пані зможуть зварити їжу протягом кількох секунд. Ковдри, коци та інше "барахло" не будуть потрібні, бо ліжко чи софа будуть гріти автоматично. А навіть буде винайдена фарба, котра автоматично вбиватиме всіх комах і... паразитів.

І на закінчення, навіть клімат можна буде регулювати, тобто "вгамовувати" бурі й гурагани, регулювати дощі, а погода буде завбачена місяцями наперед.

Добре буде в близькому майбутньому і варто буде жити. Коли це станеться, ми в нашому журналі будемо своєчасно про все повідомляти, а щоб ви не втратили доброї нагоди... ще сьогодні вишліть свою тридоларову передплату на журнал "Життя і Школа".

І. Данчевський

Соколи, соколи, ставаймо в ряди...

(До підготовки 100-ліття сокільського ювілею)

Думаю, що з усіх українських організацій виховно-спортивного характеру, найбільше покривджений "Сокіл". Мені досі не пощастило знайти хоч би найменшу згадку про цю заслужену організацію, а за еміграційною пресою, в зв'язку з своєю професією, слідкую дуже уважно. Чому ж таке занедбання, невже ж на чужині немає жодного члена т-ва "Сокіл"? Ні не те. Я сам знаю кілька добрих десятків чоловік соколів, знаю кількох активних колись громадян із "Сокола Батька" у Львові, при Руській вул. Зважаючи на те, що в 1962 р. буде столітній ювілей світового сокільства, треба і нам порушити справу українського сокільства, котре було дуже активне як на Західньо-українських землях, так і в Чехо-Словаччині.

Сьогодні хочу в цьому короткому нарисі сказати дещо про сокільство в цілому.

Сокільство це добровільна організація громадян країни, заснована з метою виховувати фізичні і духові якості чехо-словацького народу. "Сокіл" засновано 1862 р. в Празі. Членами-основниками були д-р Мирослав Тирш, І. Фігнер, д-р І. Є. Пуркіне, д-р Е. Д. Грегр, д-р Ю. Грегр, Й. Барак, І. Малипетр і д-р І. Тоннер. Із скромно основаного гуртка

сокілство виросло в могутню міжнародню організацію та поширилось по інших державах світу.

Особливо сильно розрослося воно в Чехо-Словаччині, і членами сокілської організації є всі чехи-патріоти без огляду на віровизнання, політичні переконання чи матеріальні або соціальні умовини. Не знаємо досі сокілських організацій під большевицькою владою, мабуть, вони розв'язані, скільки їх було перед війною — теж годі мені сказати, бо в мене під рукою давніші дані, а вони сьогодні не актуальні.

Нас цікавить не так зростання чи кількість сокілських організацій і сокілства, як радше ідеї та ціль, що її поставили творці сокілського руху. Сокілська організація є загальнонаціональною організацією і поодинокі клітинки сокілських організацій розносять оті ідеї в найдавші закутини країни. Якща матимемо на увазі просто загрозливі германізаційні впливи, то зрозуміємо, яке важливе завдання мали перед собою сокілські організації. "Сокіл" учив не тільки гартуватись фізично, але й кріпив душу народу та ростив дух нації. Сокілство будило слов'янські почування, учило відрізняти друзів від ворогів. Колосальна праця, проведена сокілством, показала свої великі успіхи в часі першої світової війни, коли то чеський народ ні на одну мить не завагавсь, по чий стороні бути, і не зважаючи на залізний перстень німецьких мілітарних сил, чітко і ясно заявив перед світом своє національне "Я".

І тут виринає нове питання — звідкіль появилася така могутня сила, котрій рівної не було в світі? Сила сокілства криється в його здорових основах, в його великій ідеї, що її висловив д-р Тирш: "Бодріться! Що здобув вправами, вдержуй правдивим життям! Усякий народ, котрий помер, — помер тільки із своєї вини! Вперед і ні кроку назад! Задержка — смерть! Праця — ваша оборона! Всі за одного, а один за всіх! Зброю в кожній руці!"

Бути соколом не так легко. Перш за все треба відбутися шестимісячну пробу, яку провадиться в ролі учня. За цей час кандидат мусить вивчити добре засади сокілської ідеології, виявити фізичну справність і щойно тоді зможе бути дійсним членом сокілської організації. Великої ваги приділялось фізичному вихованню тому, бо фізичні вправи роблять людину здоровою і гарною, як теж — і це найважливіше — виховують силу волі, холоднокрівність, віру в себе самого та дисципліну. Головною основою сокілської праці є любов до батьківщини. Змаг кожного сокола — бачити свою вітчизну сильною та могутньою. Досвід учить нас, що життя — це рух і постійна боротьба, а спокій і застій — це холодна смерть. Цього суворого закону природи не оминати, ні конем не об'їхати, і тому кожний сокіл готується до боротьби за своє щастя, за волю рідного народу. Народ, вихований на сокілських засадах, не загине ніколи. Д-р Тирш дав своєму народові завдання: Наздогнати всі народи, які під культурним оглядом вище Чехо-Словаччини. Для цього один і тільки один засіб: "Вічна праця і вічне незадовілля!" Сокілські ідеї дали чеському народові незалежність, українське сокілство дало нашій нації найкращих борців за незалежність, і ми віримо, що в майбутньому великі сокілські ідеї дадуть нам те, про що всяк із нас мріє.

Франція, 1960

Наш інформатор

АДВОКАТИ

ДНІПРО ВОГДАН
527 Bloor St. W. — LE 4-3011

С. В. ФРОЛЯК
62 Richmond St. W. — EM 2-2585

МИРОСЛАВ ОЛІЙНИК
527 Bloor St. W. — LE 4-3198

Л. В. ЛИТВИН
575 Queen St. W. — EM 6-7040

McCula William
Василь Микұла
352 Bathurst St. — EM 6-9651

ВАСИЛЬ ПАЛАМАР
17 Queen St. E. — EM 2-1941

СТЕФАН ЗАГУМЕННИЙ
6 Adelaide St. E. — EM 4-6217

P. Zinko Dzinkowski
1 Roncesvalles Ave. — LE 1-1054

ОЛЕГ МАНДРИК
383 Roncesvalles Ave. — LE 4-8911

НОТАРІ

Н. ПОГОРЕЦЬКИЙ
580 Queen St. W. — EM 8-7207

ДЕНТИСТИ

Д-р Я. А. ГОРЧИНСЬКИЙ
312 Bathurst St. — EM 3-6373

Д-р В. Л. СТЕЧИШИН
982 Bloor St. W. — LE 2-1942

Д-р БОГДАН ЗАПУТОВИЧ
366 Vaughan Rd. — RU 7-7901

Dr. E. Wachna
386 Bathurst St.

ЛІКАРІ

Д-р РОМАН БАБИН
46 Crang Ave. — LE 2-4000

Д-р РОМАН ЦУРКОВСЬКИЙ
242 Runnymede Rd. — RO 6-6051

Д-р В. ДЕВЕРА
312 Bathurst St. — EM 4-8532

Д-р. А. ФЕДИНА
288 Bathurst St. — EM 3-3661

Д-р НАДІЯ ІВАХНОК
409 Dovercourt Rd. — LE 3-9992

Д-р Ф. МЕЛЬНИК
750 Dovercourt Rd. — LE 6-1619

Д-р Г. ШИМАНСЬКИЙ
312 Bathurst St. — EM 6-3874

Д-р І. ВАСИЛЕНКО
567 Bathurst St. — WA 2-8657

Д-р А. ВОЛОЩУК
258 Bathurst St. — EM 6-3134

Д-р О. В. ЯРИЙ
4687 Yonge St. — BA 1-6565

Д-р В. ЖІНЧИШИН
606 Bathurst St. — LE 3-3423

Д-р Д. КЕБАЛО
272 Bathurst St. — EM 8-4140

Д-р С. КУЧМЕНДА
312 Bathurst St. — EM 8-3204

Д-р Е. ШКЛЯР
1334 King W. — LE 6-8994

КНИГОВОДИ

Т. ЮРІЙЧУК
580 Queen St. W. — EM 4-4877

АПТЕКИ

Sanitas Pharmacy
К. і Н. Медвідські
204 Bathurst St. — EM 3-3746

Christie Drugs
Василь Федорів
451 Christie St. — LE 6-8151

MEDICUS PHARMACY
O. Chabursky — O. Dzulynsky
312 Bathurst St. — EM 8-4956

КРЕДИТОВІ СПІЛКИ

БУДУЧНІСТЬ
140 Bathurst St. — EM 6-9863

УКРАЇНСЬКА (Торонто) КРЕД. СПІЛКА
297 College St. — WA 2-1402

105 Edwin Ave. — LE 2-3646

КРЕДИТОВА СПІЛКА

ПРИ ЦЕРКВІ М. В. Н. П.
278 Bathurst St. — EM 8-4227

КРЕДИТ. ПРИ ЦЕРКВІ св. о. НИКОЛАЯ
770 Queen St. W. — EM 4-2774

FREE UKRAINIAN SOCIETY (Tor.)
CREDIT UNION LTD.

823 Dundas St. W. — EM 4-6597

АВТОМАШИНИ

Parkway Auto Body Repairs
1974 Dundas St. W. — LE 1-1227

БУДІВНИЧІ

Accurate Builders Ltd.
Wood Manufacturing Co.
734 Dundas Highway 1st Line
Dixie, Ont., Post Office AT 9-8601

ДЕКОРУВАННЯ

Hy Grade Paint & Wall Paper
М. Ковальський — В. Косар
23 St. Johns Rd. — RO 7-0464

ДРУКАРНЯ КНІВ

686 Richmond St. W.
Toronto, Ont. — EM 3-7839

Industrial Coating Co.

Українська фабрика фарб і лакерів
Т. М. Воар
838-840 Eastern Ave. — HO 6-3634

Г А Р А Ж І

Walter Dorosz Service Station
Tires — Batteries — Washing
1507 Dupont St. — LE 5-4995
Star Motors Service Station

О. Крушельницький — В. Тимоць
3441 Dundas St. W. — RO 6-7721

George's Garage

Ю. Кулаківський
1 Ray Ave., at Weston Rd. — RO 6-6744

ФОТОГРАФІ

Anne's Photo Studio

В. Трач
865 Queen St. W. — EM 8-3147

Astor Studio

Осип Василь
828 Bloor St. W. — LE 4-1907

Steven Photo Studio

Ст. і О. Кутовик
927 Bloor St. W. — LE 1-0777

КЛІШАРНЯ

Aurora — Photo Engravers Co.
525 King St. W. — EM 8-4995

ЮБІЛЕРИ

Kushnir's Credit Jewellers
529 Queen St. W. — EM 6-1384

КНИГАРНІ

ARKA Bookstore

575 Queen St. W. — EM 6-7061

Пластова крамниця "ПЛАЙ"

344 A Bathurst St. — EM 8-5243

Пластова крамниця "ПЛАЙ"

768 Queen St. W. — EM 3-2748

М'ЯСНІ ВИРОБИ

І та Ю. ПАВІЧІ

809 Queen St. W. — EM 4-0658

Essex Packers Ltd.

Ікат Поворожний
Hamilton — Toronto — EM 6-2127

Ontario Meat Products

О. Равега
783 Queen St. W. — EM 4-7720

SUPERIOR SAUSAGE CO.

Рихлицький — Худоба — Спорняк
1 A Montrose Ave. — 1006 Dundas W.
LE 1-8422

М Е Б Л І

Alpha Furniture Co.

735 Queen St. W. — EM 8-4235

Empire Furniture

І. Козак і Б. Крамарчук
668 Bloor St. W. — LE 1-4771

Rochester Furniture

М. Герус — М. Дейнега
423 College St. — EM 4-1434

Royce Radio & Furniture Co.

Лев Донта — власник
1529 Dupont St. W. — LE 5-0175

МОЛОЧАРНІ

M-C Dairy Co.

212 Mavety St. — RO 6-6711

Green Vale Dairies Ltd.

3156 Dundas St. W. — RO 7-1728

Roger's Dairy Ltd.

459 Rogers Rd. — RO 9-7193

ОБЕЗПЕЧЕННЯ

Y. Onyschuk & Co.

Аскурація всіх родів
333 Roncesvalles Ave. — LE 4-4241

О Д Я Г:

E. DUMYN LTD.

550-552 Queen St. W. — EM 4-4726

Styletax

С. Медницький

555 Queen St. W. — EM 6-0934

О Р Е І Т

Shoes — Novelty — Gifts Centre
434 Queen St. W. — 438 Bloor St. W.
EM 6-4572 WA 3-8009

Panama Shoes

Федір Лавринюк

610 Queen St. W. — EM 4-0518

ОГРІВАННЯ — ФОРНЕСИ — ОЛИВА

Alberta Fuel Ltd.

420 Bathurst St. — WA 2-6862

Future Fuel Oil Ltd. & Service Station

945 Bloor St. W. — LE 6-3551

New Way Plumbing & Heating Co.

Михайло Сетник і Осип Совак
892 Bathurst St. — Tel.: LE 5-6654

П Е К А Р Н І

U. P. A.

HOME TOWN BAKERY

164 Kane Ave. — RO 7-7246

Beaver Bread Ltd.

103 Lighthorne Ave. — LE 5-7445

The Future Bakery

А. і Р. Вжесьнявські
735 Queen St. W. — EM 3-9637

ПОХОРОННІ ЗАВЕДЕННЯ

Василя Зелищука
455 Queen St. W. — EM 8-5370

Cardinal J. & Son
366 Bathurst St. — EM 8-8655

РЕАЛЬНОСТЕВІ БЮРА

Д-р І. БОЙКО
383 Roncesvalles Ave. — LE 4-8821

Р. ЧОЛКАН
527 Bloor St. W. LE 2-4404

W. Hrynyk — Real Estate
В. В. Гриник
876 Dundas St. W. — EM 3-5316

РЕСТОРАНИ

Gloria Grill & Delicatessen
Любомир і Стефа Крохмалюки
883 Queen St. W.
883 Queen St. W. — UN 1-0041
Res.: EM 6-3109

"ОДЕСА" РЕСТАВРАНТ

Ст. Гуляк
512 Queen St. W. — EM 8-0005
Victoria Grill

П. і В. Наумчуки
612 Queen St. W. — EM 6-3380

ЗАЛІЗНІ ТОВАРИ

W. H. Lake Hardware Ltd.
608 Queen St. W. — EM 3-3129
Taglietti Hardware

П. Головатий
1477 Dundas St. W. — LE 6-3826

Denison Hardware Store

Григорій Ковалишин
472 Queen St. W. — EM 6-1447

Toronto Refrig. Fixture Co.
937-947 Queen St. W. — EM 4-5461

Українська гуртіня споживчих товарів
UBA Trading Co.
WA 2-6115 WA 2-6116
420-428 Bathurst St.

2 FRASER AVE.
Toronto, Ont. LE 6-1196

ALPHA FURNITURE CO.

Українська крамниця меблів і домашнього устаткування. Має на складі всякого роду меблі, телевізори, радія, холодильні й печі, по дуже поміркованих цінах. Уділяємо довгореч. кредиту.

735 Queen St. W. — Tel.: EM 3-9637
Toronto, Ont.

Найбільша українська агенція
купна і продажі

R. CHOLKAN LTD.
Real Estate

527 Bloor St. W. — LE 2-4404

Хто дбає про своє здоров'я, той щоденно відживляється в українській харчівні

"VICTORIA GRILL"

612 Queen St. W. — EM 6-3380

Власники: П. та В. Наумчуки

І. та Ю. ПАВИЧІ

поручає смачні ковбаси,
шинки й вудження

809 Queen St. W. — EM 4-0658

"ANNE PHOTO STUDIO"

865 Queen St. W. — EM 8-3147

виконує весільні світлинні й портрети.

"ANNE FORMAL RENTAL"

Одинока в Торонті українська
випозичальна весільних одягів.

Власник: Володимир ТРАЧ
Res.: RO 6-6375

Перша і найбільша українська молочарня в Торонті **ROGERS DAIRY LTD.**

Привозить високоякісне молоко, різнопроцен. солодку і квасну сметану. Всі вироби приготувались на європейський спосіб, під доглядом досвідчених довголітніх фахівців.

459 Rogers Rd. RO 9-7193

Українська Аптека Недвідських **SANITAS PHARMACY**

204 Бетерст Ст. — EM 3-3746
Торонто, Ont.

Висилаємо ліки до всіх країн світу, на бажання легуїнською поштою.

ЛЕВ ЛИТВИН

Адвокат і нотар

575 Queen St. W. — Tel.: EM 6-7040
(над "Аркою")
Toronto, Ont.

Шкільне і канцелярське приладдя,
укр. видання, біжутерію, солодощі,
дитячі забавки тощо

поручає українська крамниця
"HALLAM CIGAR & BOOK STORE"

53 Hallam St. — LE 5-1619

Власник: В. ДІДЮК

Одинока українська робітня керамічних виробів. — Маємо теж різьби, вишивки, мистецькі вироби, косметіку тощо.

UKRAINIAN ART — Ceramic Studio
861 Queen St. W. — EM 3-1686

Кожна українська хата, церква і національна домівка повинні мати ПОРТРЕТИ українських визначних діячів.

" М Е Т А "

Box 371, Term. "A", Toronto, Ont.
Canada